

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Навчально-науковий інститут соціально-гуманітарного менеджменту
Кафедра психології та педагогіки

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра на тему:

**«ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ»**

Виконала студентка II курсу, групи ЗМПс-21
спеціальності 053 «Психологія»
освітньо-професійної програми «Психологія»
Кубай Наталія Анатоліївна

Керівник:

кандидат психологічних наук, старший викладач
Пилипчук Іванна Анатоліївна

Рецензент:

кандидат психологічних наук, старший викладач
Волошина-Нарожна Вікторія Олександрівна

Допущено до захисту _____

Завідувач кафедри _____ О.В.Матласевич

Острог-2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ.	10
1.1. Характеристика поняття «мотивація»у психологічній науці.....	10
1.2. Загальна характеристика особливостей навчальної мотивації студентів	16
1.3. Особливості мотивації студентів в умовах дистанційного навчання.....	22
1.4. Роль процесу адаптації в навчальній мотивації студентів першого курсу у зкладах вищої освіти.	28
Висновки до першого розділу.....	34
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ.....	36
2.1. Загальні засади емпіричного дослідження:обґрунтування вибірки і методики емпіричного дослідження навчальної мотивації студентів.....	36
2.2. Хід та процедура емпіричного дослідження	46
2.3. Аналіз отриманих результатів емпіричного дослідження	48
2.4. Результати матстатистичного методу.....	55
Висновки до другого розділу.....	58
РОЗДІЛ 3 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ.....	60
3.1. Обґрунтування положень теоретико-методологічних рекомендацій щодо розвитку мотивації у студентів.....	60
3.2. Теоретико-методологічні та практичні рекомендації щодо підвищення навчальної мотивації студентів.	66
Висновки до третього розділу.....	75
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	83

ВСТУП

Актуальність дослідження: На сьогоднішній день адаптація та навчальна мотивація студентів у навчальному процесі освіти в Україні є актуальною проблемою, оскільки побудова ефективного адаптаційного процесу, та наявність навчальної мотивації у студентів впливає на рівень їхньої кваліфікації. Важливо враховувати особливості адаптації та навчальної мотивації студентів на перших етапах навчання в закладі вищої освіти, оскільки саме тоді відбувається адаптація студента до нових вимог навчального процесу та до нових умов життєдіяльності. В цей період формується ставлення до майбутньої професії. Власне від наслідків адаптації залежить подальший розвиток студента, його самореалізація, результати у навчанні та активність. Саме тому формування навчальної мотивації у студентів, та коректний їхній адаптаційний процес є одними з першочергових цілей закладу вищої освіти. Розвиток мотивації студентів є складним, але необхідним аспектом навчання, який викладачі повинні враховувати. Багато хто, можливо, проводив заняття, де студенти були зацікавлені, мотивовані та раді навчатися, але також проводив заняття, де студенти відволікаються, незацікавлені та неохоче промикались процесом навчання. Які фактори впливають на мотивацію студентів? Як викладачі можуть сприяти залученню студентів і їхньої мотивації до навчання? У кваліфікаційній роботі ми спробуємо надати відповіді як і на ці, так і на інші питання.

Термін «навчальна мотивація» можна інтерпретувати по різному: як поєднання стимулів, або ж процес, при якому особистість спрямовує всю свою активність на засвоєння навчального матеріалу: як сукупність інтересів та потреб.

Історія дослідження обраної проблематики: Питанням мотивації присвячена велика кількість наукових праць. Огляд літератури також показує, що визначення сутності та чинників процесу формування мотивацій навчання

розкриваються у працях багатьох учених. Темі нашого дослідження присвячені праці вчених, зокрема: Головська І. Г. «Мотивація навчання студентів в умовах дистанційного навчання»; Ляшенко І. В. «Розвиток мотивації студентів до дистанційного навчання у вищій школі.»; Рапава Р. Б., Ковінько К. В. «Роль мотивації в дистанційному навчанні студентів вищої школи»; Красюк Ю. М. «Проблеми мотивації навчальної діяльності студентів дистанційної форми навчання»; Тригуб, І. П. «Мотивація студентів як один з основних факторів успішної професійної підготовки».

Що ж стосується адаптаційного процесу у закладах вищої освіти, слід зазначити найбільш змістовні праці, а саме: Рогачова Т. «Психологічні проблеми студентів на першому році навчання у ВНЗ: причини виникнення та можливості подолання»; Агарков О. «Соціальна адаптація студентів першокурсників як напрям діяльності соціальної служби вищого навчального закладу»; Зарюгіна Ю. «Особливості адаптації студентів-першокурсників до умов навчання у вищому навчальному закладі»; Глівінська О. та Мирончук Н.; «Особливості адаптації студентів перших курсів до навчання у ВНЗ»; Грушевський В. «Особливості соціально-психологічної адаптації студентів-першокурсників до навчання у ВНЗ»; Дідух М. «Проблеми й основні напрями адаптації студентів до умов навчання в закладах вищої освіти»; Волнушкіна Г. «Соціально-психологічні особливості адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі».

У вищезазначених працях розкриваються особливості адаптації студентів-першокурсників у закладах вищої освіти, та визначають види, фактори, критерії та методи такої адаптації. Незважаючи на значну кількість праць з обраної тематики, дане питання є досить актуальним, оскільки з кожним роком змінюються підходи до навчання у ЗВО, також спосіб мислення, мотивація та поведінка студентів. Слід зазначити про те, що при написанні кваліфікаційної роботи та під час проведення різноманітних досліджень забороняється використання російськомовних джерел чи літератури, або ж тих, що мають

приналежність до російської офіційної науки, що значно ускладнює етап евристики: адже більшість праць, концепцій та досліджень належать російським науковцям, а вітчизняні праці базуються та є синтезом російських концепцій.

Також в обіг кваліфікаційної роботи введено праці, концепції та дослідження західних дослідників, таких як Kou Murayama «The science of motivation»; Beata Souders «What is Motivation? A Psychologist Explains»; Taormina, Robert J., Jennifer H. Gao. «Maslow and the motivation hierarchy: Measuring satisfaction of the needs»; Herzberg, Frederick. «The motivation-hygiene theory»; Lucia Herrera «How Students' Motivation and Learning Experience Affect Their Service-Learning Outcomes: A Structural Equation Modeling Analysis»; Steinmayr R. «The importance of motivation as a predictor of school achievement»; Deci, E., Ryan, R. «Handbook of self-determination research» та інші.

Навчальна мотивація, як і інший вид діяльності визначається сукупністю чинників: характером освітньої системи, організацією педологічного процесу, особливостями студента (стать та вік), інтелектуальні здібності, специфіка навчального предмета. Не менш актуальним є питання адаптації студентів до навчання у закладі вищої освіти, особливо гостро це стосується 1 курсу, адже система навчання в школі та система вищої освіти кардинально відрізняються: змінюється вимоги до студента та зростає навантаження в освітньому процесі.

Метою даної роботи є дослідити та проаналізувати основні аспекти та складові навчальної мотивації студентів під час навчального процесу, визначити основні труднощі навчальної мотивації, та шляхи їх покращення.

Об'єкт дослідження – навчальна мотивація, як рушійна сила успішного навчального процесу студентів під час навчання в закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – психологічні особливості навчальної мотивації, такі як види мотивів, фактори та чинники, що на них впливають і вплив цих особливостей на ефективність навчального процесу студентів у ЗВО.

Мета, предмет та об'єкт дослідження сформулювали наступні **завдання**:

- теоретично охарактеризувати поняття «навчальна мотивація»;

- здійснити теоретичне дослідження психологічних особливостей навчальної мотивації студентів, чинників та факторів, що на неї впливають;
- теоретично охарактеризувати поняття «адаптаційний процес»;
- здійснити теоретичне дослідження психологічних особливостей адаптаційного процесу студентів, чинників та факторів, що на нього впливають;
- розробити рекомендації для підвищення адаптаційного процесу студентів; емпірично дослідити особливості навчальної мотивації студентів;
- розробити рекомендації для підвищення навчальної мотивації студентів;

Методологія емпіричного дослідження: Основною метою емпіричного дослідження є дослідити переважаючі види мотивації (зовнішня чи внутрішня) й основні мотиви при виборі спеціальності та під час навчання. Основними завданням емпіричного дослідження є дослідити на основі анкетування взаємозв'язок виду мотивації та особистісної сформованості та рушійні мотиви навчальної діяльності студентів. Очікуваними результатами є на основі аналізу та синтезу вихідних даних та результатів сформулювати рекомендації практичного характеру для покращення рівня навчальної мотивації студентів та покращення результативності оволодіння професійними компетентностями під час навчання.

Нами було обрано наступні методиками, що є взаємопов'язаними, і які доповнюють одна одну, адже всі вони зосереджені на визначенні виду мотивації, зовнішньої чи внутрішньої, з певними видозмінними навчальними чи особистісними мотивами. Такими методиками є Опитувальник «Автономність-залежність особистості у 28 навчальній діяльності» за авторством Г. Пригніної; "Мотивація навчання студентів ЗВО", авторами якої є Пакуліна С. А. та Кетько С. М.; Методика Мотивація навчання у ЗВО за авторством Т. М. Ільїної; Мотивація професійної діяльності (Методика К. Замфір в модифікації А. Реана.

Для емпіричного дослідження нами було обрано 100 респондентів першого та четвертого курсів спеціальності (по 50 осіб на кожний курс) 081 Право, освітня програма «Право» Навчально-наукового інституту права ім. І.

Малиновського Національного університету «Острозька академія». Вибір вибірки обґрунтований, тим, що дана спеціальність вважається серед студентів найпопулярнішою та найперспективнішою для отримання перспективної професії, а також процес навчання здійснюється за єдиною освітньою програмою. В рамках даного емпіричного дослідження ми також проведемо порівняльний аналіз результатів опитування респондентів першого та четвертого курсів, оскільки першокурсники є не зовсім сформовані як особистість в контексті професійного розвитку та навчання. Для отримання коректного результату та можливості здійснити порівняльну характеристику ми поділили нашу вибірку на дві групи за ознакою курсу, на якому навчаються респонденти, також кількість представників як і чоловічої так і жіночої статі однакова, і становить 50 % в кожній групі. Отож зобразимо результати відповідей наступними діаграмами. Емпіричне дослідження проводилось з використанням методу комп'ютеризованих телефонних опитувань (САТІ), та за своїм змістом є анкетуванням. Від усіх респондентів було отримано інформовану згоду, яка включала в собі інформацію щодо теми опитування, конфіденційності, добровільності участі, права не відповідати на деякі або всі питання, а також – відмовитися від участі в будь-який момент. Під час проведення анкетування персональні дані не оброблялись, також було враховано вимоги національного законодавства та рекомендації Європейського товариства з вивчення громадської думки та маркетингових досліджень.

Дана робота за своїм змістом є змішаним типом дослідження, що включає в собі основи та елементи теоретичного та емпіричного дослідження. Для виконання поставлених завдань було використано такі **теоретичні методи** дослідження: аналітичний; евристичний; критичний; описово-порівняльний; типологічний метод; метод індукції та дедукції. **Емпіричні методи** включають проведення анонімного анкетування (електронного та паперового), психологічне тестування для визначення реального стану в студентів мотивації до навчання. Математико-статистичні методи: аналіз дослідження для

встановлення психологічних особливостей навчально мотивації в студентів; систематизація даних за результатами отриманих психологічних досліджень.

Було здійснено аналіз та пошук джерел і літератури, які можуть знадобитися для написання кваліфікаційної роботи, для досягнення поставленої мети слід здійснити наступні кроки а саме: робота з алфавітним та систематичним каталогами; робота з пошуку джерел та літератури; записати бібліографічний опис знайдених джерел та літератури; опрацювати знайдені джерела та літературу та виписати необхідні дані з опрацьованих джерел та літератури.

Теоретична та практична значущість наукового дослідження полягає у тому, що отримані дані, сформовані теоретичні положення та висновки дозволять позитивно вплинути на підвищення ефективної адаптації та рівня мотивації студентів до навчання, вияснити основні причини безініціативності до успіхів у навчальному процесі. На основі результатів будуть розроблені навчальні матеріали для студентів та викладачів, а також запропоновані нові психологічні рекомендації для більшої наукової мотивації студентів. Результати кваліфікаційної роботи в подальшому можуть використовуватись для проведення лекцій, семінарів й тренінгів на відповідну тематику.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що на підставі поєднання вітчизняної та західної психологічної науки було уточнено поняття «мотивація навчання», що раніше включало в себе комплекс різноманітних спонукань до навчальної діяльності та складається з чинників та факторів, які змінюються і вступають в нові взаємостосунки. Також подальшого розвитку дістали провідні позиції щодо психологічних особливостей навчальної мотивації студентів та було доповнено концептуальні положення та рекомендації відносно педагогічної підтримки щодо розвитку навчальної мотивації студентів. Ще одним важливим елементом є і той факт, що було здійснено емпіричне дослідження, результати якого можна використовувати для покращення

навчального процесу, профорієнтаційної та психологічної роботи відповідних відділів НаУОА.

Мета, предмет та об'єкт, а також завдання роботи зумовили її структуру, дослідження складається із вступу, з трьох розділів основної частини, а також підрозділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ.

У даному розділі ми розглянемо характеристику терміну «мотивація» у психологічній науці та особливостей навчальної мотивації студентів, а також проаналізуємо особливості мотивації студентів в умовах дистанційного навчання та плив процесу адаптації на навчальну мотивацію студентів першого курсу у ЗВО опираючись на теоретичний аналіз обраної проблематики.

1.1. Характеристика поняття «мотивація» у психологічній науці

Мотивація важлива в кожному аспекті людської поведінки, до прикладу коли ми приймаємо рішення, адже на наш вибір впливає наш мотиваційний стан. Незважаючи на свою очевидну важливість, емпіричні дослідження мотивації протягом багатьох років були розділені на різні сфери, що ускладнювало встановлення інтегративного погляду на мотивацію. Вивчаючи низку теорій мотивації, запропонованих у педагогічній психології (оскільки моя проблематика кваліфікаційної роботи у педагогічній психології), можна зробити висновок, що ці теорії не пов'язані з мотиваційними теоріями, які вивчаються в соціальній психології чи організаційній психології. Крім того, спосіб визначення та теоретизування мотивації принципово відрізняється в когнітивній/афективній нейронауці, однак часи змінилися. В останні роки дослідники визнали важливість більш уніфікованого та міждисциплінарного підходу до мотивації навчання. Цей мультидисциплінарний пошук, який називається Motivation Science, зараз є новим та актуальним напрямом вивчення поняття мотивації.

Мотивація – це внутрішній процес, незалежно від того, чи визначаємо ми це як спонукання чи потребу, мотивація – це внутрішній стан, який прагне змін у собі чи оточенні. Сутність мотивації полягає в енергійній і наполегливій

цілеспрямованій поведінці. На неї впливає задоволення потреб, які або необхідні для підтримки життя, або необхідні для добробуту та зростання.[29]

Психологічні потреби в автономії, пануванні та приналежності керують нашою поведінкою приблизно так само як і потреби в досягненні, владі, замкнутості, значенні та самоповазі. Деякі з цих потреб стають мотивами, як і всі внутрішні види діяльності, якими ми займаємося. Наше середовище та соціальний контекст відіграють значну роль з точки зору зовнішньої мотивації. Ми також будемо мотивовані цілями, цінностями та бажаннями відчувати певні емоції, пов'язані з певними кінцевими станами. Вивчення мотивації в психології обертається навколо надання найкращих можливих відповідей на два фундаментальні запитання: що викликає поведінку та чому поведінка змінюється за своєю інтенсивністю? Наука про мотивацію – це поведінкова наука, яка прагне побудувати теорії про те, що є мотивацією людини та як працюють мотиваційні процеси. Мотивація, якщо її побачити в реальному світі та якщо її виміряти наукою, стає видимою та помітною через поведінку, рівень залученості, активацію та психофізіологію. [29]

Психологи вважають, що можуть існувати базові імпульси, які оптимізують добробут людини, створюють задоволення та мінімізують негативні взаємодії в її житті. Мотивація керується процесом, який ініціює, спрямовує та підтримує цілеспрямовану поведінку. Ця мотивація може полягати в тому, щоб йти на роботу, щоб отримати гроші, створювати витвори мистецтва для задоволення або навіть задоволення потреби задовольнити свою допитливість, автономію та дійсність у житті. Мотивація підживлюється імпульсом. Цей імпульс спонукає діяти і створює «як», за яким людина діє. Це починається з невеликих кроків до цієї зміни чи дії та наростає в міру просування. Виділяють три складові мотивації: активація передбачає початкове рішення змінити поведінку або виконати дію, наприклад, прочитати книгу; наполегливість створює постійні зусилля для досягнення мети, яка може полягати в читанні більше книг, щоб

завершити серію і отримати знання та інтенсивність передбачає рівень зосередженості та енергії, які людина вкладає в досягнення мети.[23]

Основою розвитку людини як особистості є її активність. Активність проявляється у відносинах, в які включається або ж які вибудовує людина, виконуючи певну діяльність. Істотними є як відносини, що виражаються людиною в її діяльності, так і ставлення до цієї діяльності. В однакових видах діяльності, наприклад навчальній – різні люди в різних обставинах поведуть себе по-різному. Особистісний розвиток особистості здійснюється протягом усього її життя. Мотиваційні процеси є основою активності людини та її психічного функціонування, вони визначають напрям людської поведінки. Мотивація не тільки детермінує діяльність людини, а й пронизує більшість сфер психічної активності, зокрема і в пізнавальну. Це стосується усіх пізнавальних процесів: сприймання, мислення, уяви та пам'яті. Мотивація спонукає до діяльності, що викликає активність організму та визначає її напрямки. За психологічними критеріями розрізняють три класи мотивуючих факторів: потреби й інстинкти як джерела психічної активності; мотиви, що визначають спрямованість поведінки та діяльності; емоції, суб'єктивні переживання й установки, що здійснюють регуляцію поведінки.[2]

Мотив в психології це те, що спонукає людину до тієї чи іншої діяльності, це те, заради чого ця діяльність відбувається. Сучасна психологія застосовує термін «мотив» для визначення різних станів і явищ, які викликають активність суб'єкта, тож мотивацію можна також трактувати, як процес реалізації мотивів особистості. Далі наведемо основні види мотивів у психології:

1. Мотив самоствердження. Даний мотив тісно переплітається з почуттям власної гідності індивіда, його самолюбством і честолюбством. Особистість намагається довести соціуму, що вона чогось варта, хоче, щоб її цінували і поважали, прагне до певного статусу в суспільстві.

2. Мотив ідентифікації. Даний мотив ґрунтується на бажанні бути схожим на кумира чи на певну авторитетну особистість. Мотив спонукає до розвитку і

роботу над собою. Мотив ідентифікації особливо поширений серед молоді та дітей, які намагаються бути схожими на інших людей у своїх певних діях.

3. Мотив влади ґрунтується на прагненні суб'єкта отримати владу і можливість впливати на оточуючих людей. Потреби у владі в усі часи були однією з основних, рушійних сил. Даний мотив досить сильний.

4. Процесуально-змістовні мотиви являють собою спонукання до активності людини за допомогою змісту і процесу діяльності. Особистість любить виконувати саме цю діяльність, вона проявляє ініціативу і свою фізичну або інтелектуальну активність. Процесуально-змістовні мотиви – це те, коли індивіду подобається зміст і процес виконуваної роботи.

5. Мотив саморозвитку – це один з головних мотивів, який змушує особистість до розвитку та роботи над собою.

6. Мотив досягнення – прагнення до досягнення відмінних результатів і високої майстерності у своїй діяльності. Таке прагнення зазвичай проявляється в тому, що індивід вибирає досить складні завдання і намагається їх виконати.

7. Просоціальні мотиви – це мотиви, пов'язані з власним усвідомленням суспільного значення діяльності, з відповідальністю перед суспільством.

8. Мотив афіліації являє собою прагнення до підтримування взаємин з іншими людьми, до спілкування і контакту з ними.[8]

У формуванні діяльності людини беруть участь одночасно кілька мотивів, з яких один є провідним, а інші – підлеглими, другорядними, які можуть грати роль у додатковій її стимуляції. Провідні мотиви визначають суб'єктивний особистісний сенс діяльності людини. Одночасне співіснування в діяльності декількох мотивів характеризується складними взаємовідносинами між ними -антагоністичними та синергічними. Від мотивів суттєво відрізняється мотивування - пояснення своїх дій та вчинків. Мотивування може не збігатися з мотивами і навіть цілеспрямовано спотворювати їх. Розрізняють мотивацію нижчу (безумовну, біологічну, первинну) і вищу (соціальну, ідеальну, складну).

Перша обумовлена речовими предметами, відповідними елементарним потребам людини, друга – соціальними факторами.

Розрізняють такі параметри мотиваційної сфери: широта – якісна різноманітність мотиваційних факторів, а саме: потреб і цілей та гнучкість – більш гнучкою вважається така мотиваційна сфера, в якій для задоволення мотиваційного спонукання більш загального характеру може бути використано більше різноманітних мотиваційних побудників нижчого рівня. Широта – різноманітність потенційного кола предметів, здатних для даної людини служити предметом задоволення актуальної потреби, а гнучкість – рухливістю зв'язків існуючих між різними рівнями ієрархічної організованості мотиваційної сфери. Також для опису процесу мотивації слід враховувати наступні елементи, такі як ієрархічність, що є характеристикою будівлі кожного з рівнів організації мотиваційної сфери; інтереси, що характеризують особливий мотиваційний стан пізнавального характеру; завдання, що є ситуаційно-мотиваційним фактором та бажання і наміри – миттєво виникаючі і змінюючи одне одного мотиваційні суб'єктивні стани, що відповідають умовам, що змінюють виконання дії. [29]

На сьогодні існують два напрямки вивчення теорій мотивації. Перший напрям зосереджений на дослідженні змістовної сторони теорії мотивації. Ці теорії побудовані на дослідженні потреб та мотивів особистості, що є основою їхньої поведінки та діяльності. Прихильниками цього напрямку є Абрахам Маслоу, Фредерік Герцберг та Девід Мак Клеlland. Розглянемо докладніше ці теорії. Теорія мотивації за дослідженнями А. Маслоу, або ж «ієрархія потреб Маслоу», зміст якої зводиться до вивчення потреб та мотивів особистості. Ця теорія є однією з найдавніших теорій, прихильники якої стверджували, що предметом психології є поведінка, а не свідомість індивіда. За даною теорією основою поведінки та діяльності особистості є її потреби, які можна розділити на п'ять умовних груп: фізіологічні потреби, потрібні для виживання, такі як у їжі чи відпочинку; потреби в безпеці, захист від фізичних та інших небезпек з боку зовнішнього середовища і впевненість, що потреби будуть задоволені й

надалі; соціальні потреби – необхідність у соціальній комунікації та спілкуванні; потреби в повазі, визнанні від оточення й прагненні до досягнень; потреба самовираження, власного росту й у реалізації своїх можливостей. Перші дві групи потреб первинні, а наступні три вторинні. Відповідно до теорії Маслоу, всі зазначені потреби можна розташувати в ієрархічній послідовності, у вигляді піраміди, в основі якої лежать первинні потреби, а вершиною є вторинні. Така побудова демонструє, що пріоритетні для індивіда є потреби нижчих рівнів. В поведінці індивіда визначальним є задоволення потреб спершу нижчих рівнів, а потім потреби вищого рівня. Не менш цікавою є і позиція Девіда Мак Клеелланда. Відповідно до його теорії, що витікає з ієрархії Маслоу, структура потреб вищого рівня мотивації зводиться до трьох факторів: прагненню до успіху, прагненню до влади, до визнання. Не менш популярною є і теорія мотивації Фредеріка Герцберга. Рушієм виникнення цієї теорії стала необхідність дослідити вплив та взаємозв'язок матеріальних та нематеріальних чинників на мотивацію. Він розробив модель, що демонструє задоволеність від зайнятості чи діяльності. [32],[27]

Друга концепція мотивації побудована на процесуальних теоріях. Вона передбачає розподіл зусиль і виборі виду поведінки для досягнення конкретних цілей чи задоволення мотивів. До цих теорій належить теорія очікування, теорія справедливості та теорія Портера-Лоулера. Теорія очікування передбачає, що не тільки потреби є необхідною умовою мотивації для досягнення мети, а й обрана модель поведінки. Відповідно до теорії справедливості ефективність мотивації оцінюється не по визначеній групі факторів, а з урахуванням оцінки факторів, що наявні в тотальному системному оточенні. Теорія мотивації Л. Портера та Е. Лоулера побудована на поєднанні елементів теорії очікування та справедливості. Дана теорія вводить три фактори, які впливають на рівень мотивації, а саме: витрачені зусилля, особистісні якості індивіда та здібності такого індивіда – розуміння своєї ролі в процесі діяльності. [30],[19]

1.2. Загальна характеристика особливостей навчальної мотивації студентів

Мотивація навчання є однією із центральних та головних тем у педагогічній психології тому, що результат та процес навчання знань залежать від залученості до процесу навчання, зацікавленості особистості студентів. Р. Стернберг вважає, що мотивація є кращим фактором успішності, чим інтелект. Поняття та зміст навчальної мотивації є досить складним для розуміння через багатогранність в усвідомленні її природи, структури та функцій окремих мотивів. Під мотивами навчальної діяльності прийнято розуміти всі чинники та фактори, що спричиняють навчальну активність, її мету, потреби, інтереси та обов'язки. Психологічна та педагогічна науки та література не дає єдиного розуміння навчальної мотивації та класифікації навчальних мотивів. Різні науковці використовують подібні, проте не різні за своєю суттю поняття для характеристики навчальної мотивації та класифікації навчальних мотивів. До прикладу, І.О.Зимня характеризує навчальну мотивацію як окремий вид мотивації, що включена в навчальну діяльність. Як і для будь-якого виду діяльності, навчальній мотивації притаманні певні фактори, що її формують та мають вирішальний вплив, зокрема освітня система закладу вищої освіти; особливості організації освітнього процесу; особливості суб'єктів навчальної діяльності; суб'єктні особливості викладача; специфіка навчальної дисципліни. Також навчальна мотивація характеризується складною структурою та системністю і пов'язана з рівнем інтелектуального розвитку та характером навчальної діяльності. А. К. Маркова вказує на ієрархічність її побудови: до її складу входять потреби в навчанні, мета навчання, емоції, ставлення та інтерес. [10]

Навчальна діяльність має багато проявів мотивації, таким чином прийнято виділяти три види джерел активності: внутрішні, зовнішні й особистісні. До внутрішніх джерел належать пізнавальні та соціальні потреби; зовнішні джерела виражаються умовами життєдіяльності індивіда, до яких можна

віднести вимоги, очікування та можливості. До особистісних джерел можна віднести інтереси, потреби та стереотипи, що пояснюють прагнення самовдосконалення.[2]

Проаналізувавши вищезазначені матеріали, ми можемо виділити такі групи мотивів: соціальні; пізнавальні; особистісні. Є. П. Ільїн наводить класифікацію П. М. Якобсона, який виділяє типи мотивації через результати навчання:

- мотивація, яку можна визначити як «негативну», – мотиви, викликані усвідомленням певних незручностей і неприємностей, які можуть виникнути, якщо не буде навчання, проте це не призводить до його успішних результатів;
- мотивація, яка має «позитивний» характер, але також пов'язана з мотивами, які сформовано не в самій діяльності. Ця мотивація виступає у двох формах. В одному випадку така позитивна мотивація визначається вагомими для особистості соціальними прагненнями. Інша ж визначається вузькими особистісними мотивами: такими як схвалення з боку оточуючих.
- мотивація, що лежить в основі навчальної діяльності – така мотивація, безпосередньо пов'язана з цілями навчання, задоволенням допитливості, долаттям труднощів, інтелектуальною активністю.[1]

Ще одним цікавим поясненням мотивації є праці В. О. Якуніна, що наводить дані В. І. Шкуркіна, який вважає, що в основі навчальної мотивації лежать різного роду потреби, стосовно яких мотиви виконують експліцитну, репрезентативну функцію. Існує декілька видів основних потреб індивіда, які визначають перебіг і результат тієї або іншої активності. До них можна віднести пізнавальні потреби, потреби досягнення, афіліації, домінування, спілкування. Мотиви, за допомогою яких репрезентуються основні потреби, становлять такий перелік: професійні, пізнавальні, мотиви творчих досягнень, широкі соціальні мотиви, мотиви соціально-психологічного плану і особистого престижу. Ще один поділ видів та чинників навчальної мотивації було запропоновано К. Ю. Патяєвою на базі різних типів ситуацій навчання: мотивація заданого навчання що базується на діях, які індивіду наказали виконати. Таке навчання характерне

для «виконавців», що самостійно не визначають загальний напрям своїх дій; мотивація стихійного навчання базується на діях індивіда «за бажанням», що спираються на його допитливість; мотивація самостійного навчання.[9]

Значну кількість класифікацій навчальних мотивів було побудовано на основі їхнього поділу на внутрішні й зовнішні мотиви. Також мотиви навчальної діяльності можуть змінюватися стихійно чи цілеспрямовано, цей процес залежить від статевовікових, інтелектуальних та особистісних особливостей студента, а також від професійної спрямованості ЗВО, про що і зазначає О. О. Чаденкова у своїх дослідженнях. В західній психологічній науці навчальна мотивація зазвичай ототожнюється до мотивації досягнення. Спробуємо проаналізувати такий підхід. Мотивація досягнення надихає та спрямовує поведінку на досягнення, а отже, як відомо, є важливою детермінантою успіху в навчанні. Мотивація досягнення не є єдиною конструкцією, а скоріше включає в себе безліч різних конструктів, таких як мотиваційні переконання, цінності завдань, цілі та мотиви досягнення. Тим не менш, існує обмежена кількість досліджень, які досліджували різноманітні мотиваційні конструкти щодо навчальних досягнень студентів в одній вибірці та додатково розглядали когнітивні здібності студентів та їхні попередні досягнення. Оскільки когнітивні здібності студентів та їхні попередні досягнення є одними з найкращих ознак академічного, необхідно включити їх в аналіз під час оцінки важливості факторів мотивації студентів. Штайнмайр у 2009 році виявила, що уявлення студентів про предметно-специфічні здібності, за якими слідує розуміння та значення предметно-специфічних завдань, були найкращими прогнозами оцінок студентів з математики та німецької мови порівняно з цілями та мотивами досягнення студентів. Недоліком дослідження є те, що вони не оцінювали всі мотиваційні конструкти на тому ж рівні конкретності, що й критерії досягнення. [9],[33]

Розглянемо ще декілька сучасних підходів до навчальної мотивації, такі як теорія внутрішньої та зовнішньої мотивації; теорія самовизначення (SDT);

модель ARCS; соціальна когнітивна теорія та теорія очікування. Теорія внутрішньої та зовнішньої мотивації – згідно з дослідженнями Райаном і Десі у 2000 році, внутрішня мотивація визначає діяльність, яка виконується заради неї самої, без очікування зовнішньої винагороди та через відчуття чистого задоволення, яке вона приносить. Правильний рівень виклику, адекватні навички, відчуття контролю, цікавість і фантазія є ключовими факторами, які можуть викликати внутрішню мотивацію. У поєднанні із силою волі та позитивним ставленням ці елементи можуть допомогти підтримувати мотивацію. Деякі дослідження показують, що внутрішня мотивація та академічні досягнення мають значні та позитивні результати. Внутрішня мотивація може спрямувати студентів на участь в академічних заходах, щоб відчути задоволення, виклик і новизну зовнішнього тиску чи примусу та без очікування винагороди.[24]

Зовнішня мотивація описує діяльність, до якої студенти залучені, очікуючи винагороди, будь то у формі хороших оцінок чи визнання, або через примус і страх перед покаранням. На початковому етапі мотивацію можна розвивати ззовні, особливо коли йдеться про діяльність, яка за своєю суттю не є цікавою, якщо кінцевою метою є перетворення її на внутрішню мотивацію під час процесу навчання. Причиною цього є короткий термін зберігання та потенційна залежність від винагороди. Хоча зовнішня мотивація може спочатку викликати високий рівень сили волі та залученості, вона не заохочує наполегливості та її важко підтримувати з часом через гедонічну адаптацію. Зовнішні винагороди чи компліменти підривають можливість того, що студенти братимуть участь у навчальній діяльності заради себе чи для опанування навичок чи знань. У той час як внутрішня мотивація може призвести до підвищення рівня мотивації, зовнішня мотивація часто пропонує початковий стимул, який залучає студентів до діяльності та може допомогти підтримувати мотивацію протягом усього процесу навчання з часом.[35]

Теорія самовизначення також розглядає внутрішню та зовнішню мотивацію. Вона пояснює це з точки зору саморегуляції, де зовнішня мотивація відображає зовнішній контроль поведінки, а внутрішня мотивація пов'язана зі справжньою саморегуляцією. SDT стверджує, що внутрішня мотивація тісно пов'язана із задоволенням основних психологічних потреб автономії, компетентності та зв'язку, і ілюструє, як людські тенденції пов'язані з кількома ключовими особливостями процесу навчання. Тут автономія пов'язана з волевиявленням і незалежністю, а компетентність пов'язана з відчуттям ефективності та впевненості в собі під час досягнення та виконання навчальних завдань. Пов'язаність створює відчуття безпеки та зв'язку з навчальним середовищем, де навчальна успішність і мотивація студентів сприяють і покращуються. Теорія самовизначення виникла з п'яти інших підтеорій, які додатково підтверджують її твердження. По-перше, теорія когнітивного оцінювання, яка пояснює вплив зовнішніх наслідків на внутрішню мотивацію, повертає нашу увагу до критичної ролі, яку автономія та компетентність відіграють у розвитку внутрішньої мотивації, показуючи, наскільки вони життєво важливі в освіті, мистецтві, спорті та багатьох інших сферах. По-друге, теорія інтеграції та теорія орієнтації причинно-наслідкових зв'язків пояснюють мотивацію як протікання вздовж спектру, від амотиваційної стадії до мотиваційних станів, де фокус зосереджений на компетентності. Теорія базових психологічних потреб, яка класифікує людські потреби на три основні психологічні потреби (автономія, компетентність і зв'язок), показує, наскільки задоволення цих потреб є вирішальним для залученості, мотивації, здорового прогресу та благополуччя студентів. Нарешті, теорія змісту цілей показує взаємозв'язок між задоволенням потреб і добробутом на основі внутрішньої та зовнішньої цільової мотивації, де внутрішні цілі ведуть до більших досягнень і академічної успішності, особливо в освітньому середовищі.[14]

Модель ARCS – це абревіатура від уваги, актуальності, впевненості та задоволення. Модель ARCS – це підхід до навчання, який зосереджується на

мотиваційних аспектах навчального середовища, розглядаючи чотири компоненти мотивації: пробудження інтересу; створення релевантності; розвиток очікування успіху; підвищення задоволеності через внутрішні та зовнішні винагороди. Модель ARCS наголошує на тому, що привернення уваги студентів має вирішальне значення для отримання та підтримки їхньої участі в навчанні та показує, як цього можна досягти за допомогою використання привабливих та стимулюючих засобів, або навчального матеріалу, який відповідає їхньому досвіду та потребам. Соціальна когнітивна теорія (SCT), реалізована сьогодні в різних сферах, від освіти та комунікації до психології, стосується отримання знань шляхом прямого спостереження, взаємодії, досвіду та зовнішнього впливу. Вона ґрунтується на припущенні, що ми створюємо значення та отримуємо знання через соціальний вплив, від щоденного спілкування до використання Інтернету і пояснює зв'язок між поведінкою, соціальним і фізичним середовищем та особистими факторами. SCT ілюструє, як люди отримують і зберігають кілька моделей поведінки, і забезпечує основні стратегії втручання, такі як інтерактивне навчання, яке дозволяє студентам набутися впевненості через практику. [13]

Теорія очікування пояснює мотивацію з точки зору причин, через які ми ведемо певну поведінку, де ми очікуємо, що зусилля призведуть до кращої продуктивності, що, у свою чергу, призведе до цінних винагород. В освітньому контексті це означає сприйняття студентами того, що їхні зусилля призведуть до гарної чи кращої роботи (очікування), їхню віру в те, що їх результативність призведе до досягнення бажаної мети та винагороди (інструментальність), і, нарешті, що цінність винагород є задовільним і підтримує цілі студента.

1.3. Особливості мотивації студентів в умовах дистанційного навчання

За останні роки система вищої освіти та й система освіти в Україні зазнала значних змін, зокрема через пандемію COVID 2019 та через активні бойові. Якщо раніше навчання в онлайн форматі здавалося для нас дивним та чимось нереальним, то зараз такий формат навчання є основним у нашій системі освіти. Дистанційне навчання - новий освітній вимір, що з'явився в Україні відносно недавно, але вже встиг отримати популярність в освітньому середовищі. Потреба у такій формі навчання обумовлена різними чинниками, серед яких можна виділити необхідність в інтерактивній взаємодії студентів і викладачів під час освітнього процесу, надання студентам можливості самостійної роботи з освоєння досліджуваного матеріалу. Такий спосіб навчання дає можливість навчатися тим, хто через низку певних причин не може це робити в масових установах. Такий формат має свої переваги та недоліки. Питання мотивації студентів під час дистанційного формату навчання у закладах вищої освіти є актуальним та популярним у наш час, проте на сьогоднішній день досліджень з обраної проблематики обмаль. Мотивація студентів до навчання є дуже складним процесом, на нього впливає дуже багато факторів, це і характер самого студента, його вік, зацікавлення, темперамент, його здібності та навички. Також на мотивацію впливає і сам навчальний заклад, його вміння заохотити студентів до навчання у дистанційному форматі, подача самого матеріалу, методи та методики, що використовує викладач під час дистанційного навчання.

Дослідження Черняка Н. демонструє фактори, які мають вплив на формування позитивних тенденцій навчальної роботи студентів. Такими факторами є професійність викладача, його вміння подавати матеріал; сприяння самовизначенню студента, та розвиток у нього позитивних емоцій; організація навчання як процесу пізнання; використання методик, що покращують навчальний процес; розуміння та сприйняття проміжних та кінцевих цілей

освітнього процесу; доступність змісту навчального матеріалу, що пропонується викладачем на занятті.[22]

Загалом, Красюк Ю. М. було запропоновано наступну причино-наслідкову модель мотивації студентів під час дистанційного навчання, цю модель можна репрезентувати наступним чином:

Під час дистанційного навчання ми можемо виділити наступні класифікації мотивів, які прямо впливають на рівень мотивації студентів: Одна з класифікацій, запропонована Красюк Ю.М., виглядає наступним чином – зовнішні мотиви, вони визначаються вимогами, які ставлять перед студентами суспільство, викладачі, система освітнього процесу, та внутрішні мотиви, що визначаються власними потребам студента. Але класифікація, яку виділив І. П. Тригуб, є більш уніфікованою й детальною, і дає чіткий взаємозв'язок мотивів та мотивації студента. Цю класифікацію можна подати наступним чином:[11]

1. Навчальні мотиви, що стосуються процесу навчання, та спонукають до пошуку і виявлення інтелектуальної активності, подолання перешкод під час розв'язання поставлених викладачем задач.

2. Мотиви, закладені в самій навчальній діяльності – навчально-пізнавальні мотиви, що стосуються змісту навчання, та спонукають студентів на практичному занятті пізнавати нові факти, використовувати не тільки теоретичні знання й узагальнені способи дій, а й досліджувати сутність процесів.

3. Мотиви, що не стосуються навчального процесу – соціальні мотиви, які пов'язані як з офіційним, так і з неофіційним становищем студента в академічній групі та відображають суспільну значущість навчання.[21]

3.1. Серед соціальних мотивів виділяють підгрупу комунікативних мотивів, що проявляються у бажанні закріпити певний статус в колективі. До цієї підгрупи мотивів можна віднести і прагнення до самовдосконалення, самовиховання, а також мотив соціального престижу, мотив соціальної ідентифікації, мотив спілкування.

3.2.Професійні мотиви, такі мотиви демонструють необхідність навчальної діяльності для освоєння майбутньої професії. В цю категорію також можна віднести і мотиви самовизначення і постійного самовдосконалення.

3.3.Утилітарні мотиви, мотиви, що характеризують особисту вигоду, наприклад: наявність успішної кар'єри, благополуччя, достатку.

3.4.Вузькоособистісні мотиви – це прагнення отримати похвалу та позитивну оцінку діяльності, бажання лідерства та мотив престижності.

4. Негативні мотиви, мотиви, які для своєї стимуляції орієнтують викладача на використання стимулів, супроводжуваних негативними емоціями, що перешкоджають навчанню. Такі мотиви спрямовані на бажання уникнути негативного оцінювання з боку викладачів. Одною з актуальних проблем у цій сукупності мотивів є орієнтування студентів найчастіше на результат навчання, а не на способи навчальної діяльності, внаслідок чого іноді до кінця навчання у ВНЗ не складається інтерес до подолання труднощів у навчальній роботі.[21]

Наведені вище мотиви теж можна поділити на внутрішні та зовнішні. Аналізуючи специфіку мотивів, що впливають на мотивацію студента, можемо зробити висновок, що навчальна мотивація визначається: освітньою системою; освітньою установою; організацією навчального процесу; специфікою навчального предмету; суб'єктивними особливостями викладача та студента.

На мотивацію, як процес формування мотиву, та комплексу стимуляторів, інтегрованих з потребами особистості, який спонукає її до діяльності впливають мотиваційні чинники успішності навчання студентів, зокрема: зацікавленість у майбутній професії, її престижність, конкурентність та висока заробітна плата; зацікавленість до дисципліни; актуальність та інформативність навчального матеріалу, його зв'язок з професією; контроль результатів освітнього процесу студентів та їх об'єктивне оцінювання; особистісні риси, навчачі здібності та якості студента; взаєморозуміння і співпраця з викладачем; наявність інтересу студентів до результатів своєї діяльності;

саморозвиток студентів; наявність якісного цілодобового та безперебійного доступу до навчальних матеріалів дисципліни через систему дистанційного навчання.[11]

Окремо слід виділити найактуальніші чинники низької навчальної мотивації студентів. Такі чинники можна подати у наступному вигляді:

1. Чинники навчального та психологічного характеру: низький рівень підготовки студентів з окремих дисциплін; відсутність у студентів сформованих навичок організації власної навчальної діяльності для самостійного опрацювання навчального матеріалу; низький рівень сформованості умінь самостійно приймати обґрунтовані рішення та генерувати нові ідеї; відсутність систематичного безпосереднього спілкування викладача та студента; психоемоційне перевантаження студентів; консерватизм викладачів та недостатній рівень професійної компетентності для роботи зі студентами у дистанційному форматі.

2. Недоліки організаційно-методичного характеру, зокрема недостатній навчально-методичний рівень розробки навчальних планів, зазвичай, вони не містять інтерактивних методів навчання, і не адаптовані до дистанційного формату навчання; не надання викладачем своєчасної допомоги студенту з урахуванням його індивідуальних особливостей.[11]

Аналіз літератури та досліджень продемонстрував, що найбільшою проблемою у студентів під час дистанційного навчання є відсутність достатнього зворотного зв'язку від викладачів щодо виконаної роботи, та об'єктивного її оцінювання. Більшість студентів намагається якісно та вчасно виконувати поставлені завдання, проте не отримують достатнього зворотнього зв'язку від викладачів, що як наслідок, знижує їхню мотивацію до якісного та своєчасного виконання завдань, передбачених навчальним планом. Також багато студентів стверджують, що під час дистанційного навчання у них значно зросло навантаження, оскільки викладачі дають на самостійне опрацювання матеріал, обсяг якого більший, чим під час навчання в офлайн форматі.[5]

Значна кількість студентів намагається підготуватися до екзаменів, іспитів чи модульних контролів в останні дні, при цьому освоюють великий обсяг матеріалу. Такі студенти прагнуть якомога швидше закрити предмет, при цьому у такого студента відсутня мотивація освоїти такі знання. Очевидно, що навчальна діяльність при такому підході не формується. На підставі цього ми можемо зробити наступний висновок, що навчальна діяльність та мотивація формується за умови відповідності наступним вимогам: у структурі мотивів переважає внутрішня мотивація, що змістовно пов'язана з навчальною діяльністю; навчальні мотиви глибоко усвідомлені і стійкі (сила мотиву); навчальні мотиви реально діють, актуалізуються в поведінці.[21]

Для успішного навчання у дистанційному форматі слід дотримуватись принципів та рекомендацій, що запропоновані дослідниками. Для викладачів слід дотримуватись наступних умов, а саме: сформувати чітке уявлення про вимоги часу, про результати від курсу, та детально розпланувати процес навчання. Важливим є підготувати студентів до дистанційного навчання, поставити чітку мету та завдання перед ними. Також викладач має бути готовим до пом'якшення, зміни вимог курсу при необхідності, та адаптовувати такий курс залежно від рівня підготовки студентів. Викладач має контролювати роботу студентів під час навчання, та контактувати зі студентами, які не беруть участь у навчанні. Важливим є використання під час дистанційного навчання інтерактивних та інноваційних методів навчання, зокрема, наявність мультимедійного контенту є обов'язковою, такий контент має бути візуально естетичним, та детально передавати зміст поданого матеріалу.[14]

Під час дистанційного навчання студенти мають бути більш вмотивованими та самоорганізованими, порівняно з очним форматом навчання. Щоб цього досягнути, дослідники радять використовувати стратегії, такі як: когнітивні, що можуть застосовувати особливу техніку виконання завдань; метакогнітивні, де виконавчі процеси використовуються для планування,

керування й оцінювання навчального завдання, і соціоафективні, де наявна взаємодія з іншими для практики, або для подолання самотності чи побоювань.

Для багатьох студентів найбільшою проблемою під час дистанційного навчання, є відсутність достатньої комунікації з групою та викладачем. Для підвищення мотивації у студентів, рекомендуємо використовувати методику, запропоновану американським ученим Джоном Келлером, який виділяє чотири елементи навчального процесу, а саме: увагу (attention); значущість (relevance); упевненість (confidence); задоволення (satisfaction). Отже, підводячи підсумки, слід зазначити, що у цьому підрозділі ми дослідили та проаналізували проблематику мотивації студентів під час дистанційного формату навчання. [11],[16]

1.4. Роль процесу адаптації в навчальній мотивації студентів першого курсу у закладах вищої освіти

Кожного року концепція вищої освіти в Україні зазнає різноманітних змін: змінюються підходи до процесу навчання, змінюються методи та методики та концепції розвитку професійних навичок у студентів. З кожним роком змінюється тенденція здобуття вищої освіти, зростає престижність одних спеціальностей, інших зменшується. Проте завжди актуальним є питання адаптації студентів до навчання у закладі вищої освіти, особливо гостро це стосується 1 курсу, адже система навчання в школі та система вищої освіти кардинально відрізняються: змінюються вимоги до студента та зростає навантаження в освітньому процесі.

Перш за все нам потрібно дати загальну характеристику психологічним та соціальним особливостям, що притаманні для студентства. Із загальноприйнятої практики, студентство є найактивнішим етапом у розвитку моральних та емоційних почуттів, цей період закріплюються риси характеру, встановлюється нова соціальна роль дорослої людини. Паралельно з цими процесами формуються та закріплюються громадянська, професійна думки, та система цінностей. Для студентського віку є характерним початок «підприємницької активності», яка полягає в тому, що індивід чітко фіксує та усвідомлює свою життєву позицію, і розпочинає самостійну виробничу активність та діяльність. З'являються думки про створення власної кар'єри та сім'ї, відбувається виплеск інтелектуальних та фізичних сил для досягнення поставлених цілей. [18]

Питання адаптації першокурсників до навчання у закладі вищої освіти завжди є одним із основних напрямків роботи такого вищого навчального закладу, тому що від результату цього процесу залежить успішність, розвиток та та засвоєння професійних та соціальних навичок студента. Для аналізу нашої проблематики слід розкрити значення термінів «адаптація».

Адаптація – це процес вироблення певного режиму функціонування особистості, тобто бачення її в конкретних умовах місця і часу в такому стані, коли всі духовні і фізичні сили спрямовані й витрачаються лише на виконання основних завдань, у нашому випадку – на навчання та виховання.[7]

Адаптацію можна розглядати як процес пристосування особистості до нового соціального та професійного середовища, закріплення нею його норм, правил та принципів існування в такому середовищі.

Розрізняють три форми адаптації студентів-першокурсників до умов ВНЗ:

1. *Формальна адаптація* – стосується пізнавального та інформаційного пристосування студентів до нового оточення, до структури вищої школи, до вимог і своїх зобов'язань. Така адаптація включає вивчення та дотримання нормативно-правових документів закладу вищої освіти, та інших правил і вимог, які наявні у середовищі навчального закладу. Наприклад: статут закладу, права та обов'язки студента, правила проживання в гуртожитку, інформування про діяльність органів студентського самоврядування;

2. *Суспільна адаптація* – це процес внутрішньої інтеграції груп студентів-першокурсників і інтеграція цих груп зі студентським оточенням в цілому. Зазвичай це стосується неформальних взаємовідносин, традицій чи звичаїв що не стосуються навчального процесу, між студентами чи студентськими групами;

3. *Дидактична адаптація* – стосується підготовки студентів до нових форм і методів навчальної роботи у вищій школі. Здебільшого це робота, спрямована на роз'яснення студентам принципів, методів та цілей освітнього процесу, та розвиток саморегуляції і саморозвитку під час навчання.[4]

Також, адаптацію поділяють на активну та пасивну. Розглянемо детальніше.

Активна адаптація – це адаптація, у якій студент не тільки приймає цінності та правила гри у новому середовищі, а й паралельно ставить перед собою певні завдання та цілі, й максимально інтегрується у відносини такого середовища та

будує у ньому свою діяльність. У такого студента формується нова мета, а саме реалізація у новому середовищі, закріпити за собою певні позиції.

Пасивна адаптація – це так адаптація у якій студент приймає правила та цінності середовища, але за принципом «я – як усі», та та немає бажання будь-що у ньому змінювати. Така поведінка проявляється у наявності простих цілей, завдань і виконання простих видів діяльності у мінімальній кількості, необхідній для комфортного існування у такому середовищі. Адаптацію до умов навчання у закладі вищої освіти проходять усі студенти першокурсники. Проте, терміни адаптації до навчально-виховного процесу закладу вищої освіти у студентів коливаються в межах року. Кондрашова В. виділила три фази адаптаційного процесу студентів за часовими межами: Початкова фаза – адаптація розглядається як психічна реакція організму на нові умови та закінчується приблизно в кінці I семестру. Фаза перебудови пристосувальних механізмів, динамічного стереотипу та психічних процесів триває до середини II семестру. Фаза виникнення стійкої адаптації – завершується в кінці I курсу.[7]

Також потрібно визначити етапи адаптації до навчання у закладах вищої освіти. Так, сучасна психологічна наука виділяє наступні етапи: Фізіологічна адаптація до навчального процесу, така адаптація триває до двох тижнів; наступним етапом є психологічна адаптація, вона триває до двох місяців, і останнім етапом є соціально-психологічна адаптація, що триває до трьох років взагалі. Успішність адаптації залежить як і від закладу вищої освіти, так і від самого студента, його навичок, звичок, рівня комунікації та рис характеру.

Процес адаптації студентів до середовища закладу вищої освіти є неоднорідним та унікальним для кожного студента. У більшості першокурсників з'являється усвідомлення свого нового соціального статусу, формується певне почуття відповідальності, проте у багатьох студентів виникають труднощі під час адаптаційного процесу. За дослідженням С. С. Вітвицької, процес адаптації першокурсників у закладах вищої освіти на сьогодні дозволяють виділити такі труднощі: переживання, пов'язані з перехідним періодом: від шкільного до

дорослого життя; невизначеність мотивації вибору професії; недостатня психологічна підготовка до самостійного життя, необхідності приймати рішення, брати на себе відповідальність за власні дії і вчинки; невміння здійснювати психологічну саморегуляцію поведінки і діяльності, що підсилюється відсутністю звичного повсякденного контролю педагогів та батьків; пошук оптимального режиму праці й відпочинку в нових умовах; налагодження побуту і самообслуговування, особливо при переході до гуртожитку; відсутність навичок самостійної роботи.[15]

Окрім труднощів в процесі адаптації, також існують й психологічні проблеми, що гальмують адаптаційний процес. Отож, давайте розглянемо найбільш типові проблеми, що виникають у студентів першого курсу:

1. Мотиваційні проблеми – Значна кількість проблем у студентів-першокурсників виникає через їхню мотивацію до навчання, зокрема це емоційна залежність від оцінки викладача та зовнішніх стандартів. Такі студенти ставлять за мету відповідати зовнішнім вимогам, які їм нав'язували у дитинстві, як правило, в школі, в сім'ї та іншими авторитетними особами, вони орієнтуються на заданий стандарту: високий рейтинг та дослівне відтворення матеріалу. Проте ця орієнтація на зовнішній стандарт у взаємозв'язку із самооцінкою та зовнішньої оцінкою оточуючих призводять до певних розривів шаблонів і як наслідок виникає висока емоційна вразливість, оскільки студенту важко відповідати таким вимогам. Це проблема спричиняє і іншу, а саме: проблема міжособистісних контактів в групі. Оскільки студент намагається відповідати шкільним стандартам та стереотипом: такий студент може займати занадто активну, або ж пасивну позицію. Він прагне виділитися серед інших, активно виражає свої думки, ставить занадто багато питань, та не сприймає себе як частину колективу, академічної групи, і як наслідок у такого студента виникають проблеми комфортності в групі. Проте є студент, який взагалі не задає запитань, боїться

відповідати на поставлені питання, доповідати та виражати свою думку аби не викликати негативну реакцію групи.[4]

2. Проблема раціонального порядку – це проблема стосується сприйняття системи навчання студентом. Значна більшість першокурсників, вступаючи до закладу вищої освіти, мають уже часткове або повне уявлення про систему навчання, методи, методики викладання та контролю знань, оскільки такий студент спілкується з колегами, які вже навчаються, читає різноманітні блоги студентів закладу вищої освіти, до якого він вступає. Але як правило, вже потрапивши до закладу вищої освіти, студент розуміє що його уявлення були або частково, або повністю хибними. В цей момент відбувається так звана прірва між очікуваннями та реальністю, що має негативні наслідки.

3. Проблема поведінкових прав – це проблема стосується поведінки студента в колективі, та його місце в системі студентської спільноти. Як відомо, студентське середовище, виробляє та має певну неофіційну, але загальноживану систему поведінки та правил. Очевидно, що така система є новою для студента, і він не завжди правильно інтерпретує такі правила поведінки інших, або ж ці правила поведінки не властиві студенту, оскільки не відповідають його поглядам на життя, системі цінностей та моделі поведінки.

4. Окремо слід відмітити і дві інші групи проблем, зокрема це **проблема студентів з сільської місцевості та проблема інтелектуально обдарованих дітей**. Студент які вступає до навчального закладу, і до цього проживав у сільській місцевості, окрім адаптації до умов навчального закладу, проходить і етап адаптацію і до умов проживання в місті, зокрема гуртожитках, що нерідко супроводжується певним конфліктом з оточуючими та специфічними комплексами. Що ж стосується обдарованих дітей, тут потрібно зазначити, система освіти розрахована на виклад матеріалу для студентів середнього рівня, тому в обдарованих студентів досить часто виникає розчарування та зменшується мотивація до навчального процесу. Проаналізувавши

вищезазначений матеріал, далі ми, спираючись на дослідження, практики університетів та думку студентів, опишемо найбільш ефективні методи та засоби адаптації першокурсників до умов закладу освіти.

Висновки до першого розділу

Перехід до вищої освіти все більше стає звичним етапом у молодому віці, що підкреслює важливість вивчення того, що може сприяти кращій адаптації до вищої освіти. Метою цього розділу було дослідити взаємозв'язок між академічними очікуваннями, самоефективністю та адаптацією до вищої освіти протягом першого року навчання в ЗВО.

На сьогодні існують два напрямки вивчення теорій мотивації. Перший напрям зосереджений на дослідженні змістовної сторони теорії мотивації. Ці теорії побудовані на дослідженні потреб та мотивів особистості, що є основою їхньої поведінки та діяльності. Прихильниками цього напрямку є Абрахам Маслоу, Фредерік Герцберг та Девід Мак Клелланд. Розглянемо докладніше ці теорії. Теорія мотивації за дослідженнями А. Маслоу, або ж «ієрархія потреб Маслоу», зміст якої зводиться до вивчення потреб та мотивів особистості. Ця теорія є однією з найдавніших теорій, прихильники якої стверджували, що предметом психології є поведінка, а не свідомість індивіда. За даною теорією основою поведінки та діяльності особистості є її потреби, які можна розділити на п'ять умовних груп: фізіологічні потреби, потрібні для виживання, такі як їжа чи відпочинку; потреби в безпеці, захист від фізичних та інших небезпек з боку зовнішнього середовища і впевненість, що потреби будуть задоволені й надалі; соціальні потреби – необхідність у соціальній комунікації та спілкуванні; потреби в повазі, визнанні від оточення й прагненні до досягнень; потреба самовираження, власного росту й у реалізації своїх можливостей. Перші дві групи потреб первинні, а наступні три вторинні. Відповідно до теорії Маслоу, всі зазначені потреби можна розташувати в ієрархічній послідовності, у вигляді піраміди, в основі якої лежать первинні потреби, а вершиною є вторинні. Така побудова демонструє, що пріоритетні для індивіда є потреби нижчих рівнів. В поведінці індивіда визначальним є задоволення потреб спершу нижчих рівнів, а потім потреби вищого рівня. Не менш цікавою є і позиція

Девіда Мак Клееланда. Відповідно до його теорії, що витікає з ієрархії Маслоу, структура потреб вищого рівня мотивації зводиться до трьох факторів: прагненню до успіху, прагненню до влади, до визнання. Не менш популярною є і теорія мотивації Фредеріка Герцберга. Рушієм виникнення цієї теорії стала необхідність дослідити вплив та взаємозв'язок матеріальних та нематеріальних чинників на мотивацію. Він розробив модель, що демонструє задоволеність від зайнятості чи діяльності.

Друга концепція мотивації побудована на процесуальних теоріях. Вона передбачає розподіл зусиль і виборі виду поведінки для досягнення конкретних цілей чи задоволення мотивів. До цих теорій належить теорія очікування, теорія справедливості та теорія Портера-Лоулера. Теорія очікування передбачає, що не тільки потреби є необхідною умовою мотивації для досягнення мети, а й обрана модель поведінки. Відповідно до теорії справедливості ефективність мотивації оцінюється не по визначеній групі факторів, а з урахуванням оцінки факторів, що наявні в тотальному системному оточенні. Теорія мотивації Л. Портера та Е. Лоулера побудована на поєднанні елементів теорії очікування та справедливості. Її сенс полягає в тому, що вона передбачає співвідношення між винагородою і досягнутими результатами. Дана теорія вводить три фактори, які впливають на рівень мотивації, а саме: витрачені зусилля, особистісні якості індивіда та здібності такого індивіда – розуміння своєї ролі в процесі діяльності.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ

У даному розділі ми розглянемо актуальні методики досліджень рівня та виду навчальної мотивації студентів. Спершу ми зробимо опис обраних методик, далі опишемо хід та процедуру нашого емпіричного дослідження, а також проаналізуємо отримані результати.

2.1. Загальні засади емпіричного дослідження: обґрунтування вибірки і методики емпіричного дослідження навчальної мотивації студентів

Емпіричне дослідження є важливим у сучасному світі, тому що більшість людей вірять лише в те, що вони можуть побачити, почути або відчутти. Воно використовується для підтвердження багатьох гіпотез і збільшення людських знань та для продовження прогресу в різних сферах. В нашій роботі емпіричне дослідження проводиться з метою дослідити рівень навчальної мотивації студентів, та її особливості, аби розробити рекомендації для її покращення.

З розвитком сучасного світу емпіричне дослідження стало критичним, а також нормою в багатьох галузях, щоб підтвердити їхню гіпотезу та отримати більше знань. Методи, згадані нижче, є дуже корисними для проведення таких досліджень, однак, кількість нових методів буде постійно з'являтися, оскільки природа нових слідчих запитань стає унікальною або змінюється. Емпіричне дослідження визначається як будь-яке дослідження, у якому висновки дослідження ґрунтуються виключно на конкретних емпіричних даних, а отже, на доказах, які можна перевірити. Ці емпіричні докази можна зібрати за допомогою кількісних і якісних методів дослідження ринку.

Є відома цитата «Я не повірю, якщо не побачу». Це прийшло від стародавніх емпіриків, фундаментальне розуміння, яке сприяло виникненню середньовічної науки в період Відродження та заклало основу сучасної науки,

якою ми її знаємо сьогодні. Саме слово має грецьке коріння. Воно походить від грецького слова *empeirikos*, що означає «досвідчений». У сучасному світі слово емпіричний стосується збору даних з використанням доказів, зібраних за допомогою спостережень або досвіду або за допомогою каліброваних наукових інструментів. Усі перераховані вище джерела мають одну спільну рису, а саме залежність від спостережень і експериментів для збору даних і перевірки їх для отримання певних результатів, на підставі яких будуються висновки.[3]

Види та методології емпіричного дослідження. Емпіричні дослідження можна проводити та аналізувати за допомогою якісних або кількісних методів.

Кількісне дослідження: кількісні методи дослідження використовуються для збору інформації за допомогою числових даних. Він використовується для кількісного визначення думок, поведінки чи інших визначених змінних. Вони визначені заздалегідь і мають більш структурований формат. Деякі з широко використовуваних методів - це опитування, лонгітюдні дослідження, опитування тощо. Якісне дослідження: якісні методи дослідження використовуються для збору нечислових даних. Він використовується для пошуку значень, думок або причин, що лежать в основі суб'єктів. Ці методи є неструктурованими або напівструктурованими. Розмір вибірки для такого дослідження зазвичай невеликий, і це метод розмовного типу, щоб отримати більше розуміння або поглиблену інформацію про проблему. Деякі з найпопулярніших форм методів – це фокус-групи, експерименти, інтерв'ю тощо. Зібрані з них дані потрібно буде проаналізувати. Емпіричні дані також можуть бути проаналізовані як кількісно, так і якісно. Використовуючи це, дослідник може відповісти на емпіричні запитання, які мають бути чітко визначені та відповідати отриманими висновками. Тип дослідницького плану, що використовується, буде відрізнятися залежно від галузі, в якій він буде використовуватися. Багато з них можуть вибрати проведення колективного дослідження із застосуванням кількісних і якісних методів, щоб краще відповісти на запитання, які неможливо вивчити в лабораторних умовах. Кількісні методи дослідження допомагають аналізувати

зібрані емпіричні дані. Використовуючи їх, дослідник може дізнатися, підтверджується його гіпотеза чи ні. Існують найпопулярніші види емпіричних досліджень при кількісному дослідженні: [17]

Опитування. Опитування, як правило, включає велику аудиторію для збору великої кількості даних. Це кількісний метод із заздалегідь визначеним набором закритих питань, на які досить легко відповісти. Завдяки простоті такого методу досягаються високі відгуки. Це один із найпоширеніших методів для всіх видів досліджень у сучасному світі. Раніше опитування проводилися віч-на-віч лише за допомогою, можливо, диктофона. Проте з розвитком технологій і для простоти з'явилися нові засоби, такі як електронні листи або соціальні мережі.

Експериментальне дослідження: в експериментальному дослідженні встановлюється експеримент і перевіряється гіпотеза шляхом створення ситуації, в якій маніпулюють однією зі змінних. Це також використовується для перевірки причини та наслідку. Його перевіряють, щоб побачити, що станеться з незалежною змінною, якщо іншу змінну видалити або змінити. Процес цього методу полягає у висуненні гіпотези, експериментуванні з нею, аналізі результатів і звіті про результати, щоб розуміти, чи підтверджуються вона чи ні.

Кореляційне дослідження: кореляційне дослідження використовується для визначення зв'язку між двома наборами змінних. Для прогнозування результатів такого методу зазвичай використовується регресія. Це може бути позитивна, негативна або нейтральна кореляція.

Поздовжнє дослідження: поздовжнє дослідження використовується для розуміння рис або поведінки суб'єкта спостереження після неодноразового тестування суб'єкта протягом певного періоду часу. Дані, зібрані таким методом, можуть мати якісний або кількісний характер. Перехресне дослідження: перехресне дослідження є типом методу спостереження, за якого група аудиторії спостерігається в певний момент часу. У цьому типі набір людей вибирається таким чином, що відображає подібність у всіх змінних, крім тієї, яка досліджується. Цей тип не дозволяє досліднику встановити причинно-

наслідковий зв'язок, оскільки він не спостерігається протягом тривалого періоду часу. Він в основному використовується в секторі охорони здоров'я або в роздрібній торгівлі. Причинно-порівняльне дослідження: цей метод заснований на порівнянні. В основному він використовується для з'ясування причинно-наслідкового зв'язку між двома змінними або навіть декількома змінними. [17]

Деякі питання дослідження потребують якісного аналізу, оскільки кількісні методи там непридатні. У багатьох випадках необхідна детальна інформація або досліднику може знадобитися спостерігати за поведінкою цільової аудиторії, отже, необхідні результати мають описову форму. Якісні результати дослідження будуть описовими, а не прогнозними. Це дозволяє досліднику будувати або підтримувати теорії для майбутніх потенційних кількісних досліджень. У такій ситуації використовуються якісні методи дослідження, щоб зробити висновок на підтримку теорії чи гіпотези, що вивчається.

Кейс-стаді: метод кейс-стаді використовується для пошуку додаткової інформації шляхом ретельного аналізу існуючих кейсів. Він дуже часто використовується для бізнес-досліджень або для збору емпіричних доказів з метою розслідування. Це метод дослідження проблеми в контексті її реального життя через наявні випадки. Дослідник має ретельно проаналізувати, переконавшись, що параметр і змінні в існуючому випадку такі самі, як і у випадку, який досліджується. Використовуючи результати кейс-стаді, можна зробити висновки щодо теми, яка вивчається.

Метод спостереження: метод спостереження – це процес спостереження та збору даних від своєї мети. Оскільки це якісний метод, він вимагає багато часу та дуже індивідуальний. Можна сказати, що метод спостереження є частиною етнографічного дослідження, яке також використовується для збору емпіричних доказів. Зазвичай це якісна форма дослідження, однак у деяких випадках вона може бути також кількісною залежно від того, що вивчається.

Індивідуальне інтерв'ю: такий метод є суто якісним і одним із найпоширеніших. Причина в тому, що це дозволяє досліднику отримувати точні

значущі дані, якщо йому задати правильні запитання. Це розмовний метод, за допомогою якого можна зібрати детальні дані залежно від того, куди веде розмова. Фокус-групи використовуються, коли дослідник хоче знайти відповіді на питання чому, що і як. Зазвичай для такого методу вибирають невелику групу, і немає необхідності спілкуватися з групою особисто. Модератор зазвичай потрібен, якщо до групи звертаються особисто. Це широко використовується продуктовими компаніями для збору даних про їхні бренди та продукт.

Аналіз тексту: метод аналізу тексту трохи новий порівняно з іншими типами. Такий метод використовується для аналізу соціального життя шляхом перегляду образів або слів, які використовує індивід. У сучасному світі, коли соціальні медіа відіграють значну частину життя кожного, такий метод дозволяє дослідженню слідувати моделі, яка стосується його дослідження.

Іноді поєднання методів також необхідне для деяких питань, на які неможливо відповісти, використовуючи лише один тип методу, особливо коли досліднику потрібно отримати повне розуміння складного предмета.[17]

Оскільки емпіричне дослідження базується на спостереженні та накопиченні досвіду, важливо спланувати кроки для проведення експерименту та способи його аналізу. Це дозволить досліднику вирішити проблеми або перешкоди, які можуть виникнути під час експерименту.

Крок №1: Визначте мету дослідження. Це крок, на якому дослідник повинен відповісти на запитання, наприклад, що саме я хочу з'ясувати? Яка постановка проблеми? Чи є проблеми з доступністю знань, даних, часу чи ресурсів. Чи буде це дослідження більш корисним, ніж його вартість. Перш ніж приступити до роботи, дослідник повинен чітко визначити мету дослідження та скласти план виконання подальших завдань.

Крок №2: Допоміжні теорії та відповідна література. Досліднику необхідно з'ясувати, чи існують теорії, які можна пов'язати з проблемою його дослідження. Він повинен з'ясувати, чи може якась теорія допомогти йому підтвердити свої висновки. Усі види відповідної літератури допоможуть

досліднику знайти, чи є інші, хто досліджував це раніше, або які проблеми виникли під час цього дослідження. Досліднику також доведеться зробити припущення, а також з'ясувати, чи існує якась історія щодо його дослідницької проблеми

Крок №3: Створення гіпотези та вимірювання. Перед початком фактичного дослідження він повинен надати собі робочу гіпотезу або припустити, яким буде ймовірний результат. Дослідник має встановити змінні, визначити середовище для дослідження та з'ясувати, як він може зв'язати змінні. Досліднику також потрібно буде визначити одиниці вимірювання, допустимий ступінь похибок і з'ясувати, чи буде вибране вимірювання прийнятним для інших.

Крок №4: Методологія, дизайн дослідження та збір даних. На цьому кроці дослідник має визначити стратегію проведення свого дослідження. Він повинен поставити експерименти для збору даних, які дозволять йому висунути гіпотезу. Дослідник вирішує, чи буде потрібен йому експериментальний або неекспериментальний метод для проведення власного дослідження. Тип плану дослідження буде різним залежно від галузі, у якій проводиться дослідження. І останнє, але не менш важливе, досліднику доведеться з'ясувати параметри, які впливатимуть на обґрунтованість плану дослідження. Збір даних необхідно здійснювати шляхом вибору відповідних зразків залежно від питання дослідження. Для проведення дослідження він може використовувати одну з багатьох методик вибірки. Після завершення збору даних дослідник матиме емпіричні дані, які необхідно проаналізувати.

Крок №5: Аналіз даних і результат. Аналіз даних можна проводити двома способами: якісним і кількісним. Досліднику потрібно буде з'ясувати, який якісний або кількісний метод буде потрібний, чи йому знадобиться поєднання обох. Залежно від аналізу своїх даних він дізнається, підтверджується його гіпотеза чи відхиляється. Аналіз цих даних є найважливішою частиною для підтвердження його гіпотези.

Крок №6: Висновок. Необхідно скласти звіт із результатами дослідження. Дослідник може надати теорії та літературу, які підтверджують його дослідження. Він може вносити пропозиції чи рекомендації щодо подальших досліджень своєї теми.

А. Д. де Гроот, відомий голландський психолог і шаховий експерт, провів деякі з найвідоміших експериментів з використанням шахів у 1940-х роках. Під час свого дослідження він придумав цикл, який є послідовним і зараз широко використовується для проведення емпіричних досліджень. Він складається з 5 фаз, кожна з яких є такою ж важливою, як і наступна. Емпіричний цикл фіксує процес висунення гіпотез про те, як працюють або поведуться певні суб'єкти, а потім перевірку цих гіпотез на емпіричних даних із систематичним і суворим підходом. Можна сказати, що він характеризує дедуктивний підхід до науки. Далі йде запропонованим ним емпіричний цикл.[26]

Спостереження: на цьому етапі виникає ідея для висунення гіпотези. Під час цієї фази емпіричні дані збираються за допомогою спостереження. Наприклад: окремий вид квітів зацвітає іншим кольором лише в певний сезон.

Індукція: виконується індуктивне міркування, щоб сформулювати загальний висновок на основі даних, зібраних шляхом спостереження. Наприклад: як зазначено вище, спостерігається, що вид квітки цвіте іншим кольором протягом певного сезону. Дослідник може поставити запитання: чи змінює забарвлення квітки сезонна температура? Він може припустити, що це так, однак це лише припущення, і тому для підтвердження цієї гіпотези необхідно провести експеримент. Тож він позначає кілька наборів квітів, які зберігаються при іншій температурі, і спостерігає, чи вони все ще змінюють колір?

Дедукція: ця фаза допомагає досліднику зробити висновок зі свого експерименту. Це має ґрунтуватися на логіці та раціональності, щоб отримати конкретні неупереджені результати. Наприклад, в експерименті, якщо позначені квіти в середовищі з іншою температурою не змінюють колір, тоді можна зробити висновок, що температура відіграє певну роль у зміні колір цвітіння.

Тестування: на цьому етапі дослідник повертається до емпіричних методів, щоб перевірити свою гіпотезу. Тепер досліднику потрібно зрозуміти свої дані, а отже, використовувати статистичні методи для визначення співвідношення між температурою та кольором цвітіння. Якщо дослідник з'ясує, що більшість квітів розквітають іншим кольором при певній температурі, а інші – ні при іншій температурі, він знайшов підтвердження своєї гіпотези. Зверніть увагу, що це не доказ, а лише підтвердження його гіпотези.

Оцінка. Під час цієї фази дослідник висуває дані, які він зібрав, аргумент на підтримку та свій висновок. Дослідник також зазначає обмеження для експерименту та своєї гіпотези, а також пропонує іншим поради, як підібрати її та продовжити більш поглиблене дослідження для інших у майбутньому.

Існує причина, чому емпіричне дослідження є одним із найбільш широко використовуваних методів. З цим пов'язано кілька переваг. Нижче наведено декілька з них. Воно використовується для підтвердження традиційних досліджень за допомогою різноманітних експериментів і спостережень. Ця методологія дослідження робить дослідження, що проводиться, більш компетентним і автентичним. Це дозволяє досліднику зрозуміти динамічні зміни, які можуть відбутися, і відповідно змінити свою стратегію. Рівень контролю в такому дослідженні високий, тому дослідник може контролювати кілька змінних, а також це відіграє життєво важливу роль у підвищенні внутрішньої валідності. Незважаючи на те, що емпіричне дослідження робить дослідження більш компетентним і автентичним, воно має кілька недоліків. Нижче наведено декілька з них. Таке дослідження потребує терпіння, оскільки може зайняти багато часу. Досліднику доводиться збирати дані з багатьох джерел, а задіяних параметрів досить багато, що призведе до тривалого дослідження. У більшості випадків досліднику доведеться проводити дослідження в різних місцях або в різних середовищах, що може призвести до дорогої справи. Є кілька правил, за якими можна проводити експерименти, тому потрібні дозволи. Часто буває дуже важко отримати певні дозволи на

проведення різних методів цього дослідження.Збір даних іноді може бути проблемою, оскільки їх потрібно збирати з різних джерел різними методами.

Для емпіричного дослідження особливостей навчальної мотивації у студентів можна застосовувати різноманітні методи та методики.Досить дієвими є опитувальні методи, такі як анкетування, особисті чи групові бесіди із студентами.Анкетування студентської молоді дає можливість виявити у них певні інтереси й здібності, їх рівень підготовки до майбутньої професійної діяльності.Бесіда дає можливість отримати інформацію про усвідомленість студента щодо вибору майбутньої професійної діяльності.Зазвичай бесіди проводить куратор спільно із усією групою, але також можливі й бесіди індивідуального характеру.Що ж стосується діагностичних методик, які визначають розвиток навчальної мотивації у студентів досить актуальними є Опитувальник «Автономність-залежність особистості у 28 навчальній діяльності» за авторством Г. Пригніної. Методика діагностує два типи студентів, що навчаються: «автономні» і «залежні», а також виділяє третю групу – «невизначені», що мають характеристики і тих і тих.У навчальній діяльності виокремлюються дві групи тих, хто навчається: «автономні» і «залежні».Перші в навчанні характеризуються як наполегливі та цілеспрямовані, а у «залежних» навчальна діяльність пов'язана з вказівками з боку педагогів та їх порад. [12]

"Мотивація навчання студентів ЗВО", авторами якої є Пакуліна С. А., Кетько С. М. Методика дозволяє виділити у зовнішній та внутрішній мотивації вчення три групи мотивів: вступ до ЗВО, реальні діючі професійні мотиви, визначення рівнів розвитку мотивації навчання.Методика може бути корисною для вивчення взаємозв'язку мотивації досягнення успіху, мотивації навчання та адаптації студентів у ЗВО,установок студентів у процесі навчання у закладі вищої освіти, психодіагностики у мотиваційному тренінгу та загалом для побудови прогнозу соціального розвитку особистості.[6]

Методика Мотивація навчання у ЗВО за авторством Т. М. Ільїної.У ній є три шкали: «придбання знань» (прагнення придбання знань, допитливість);

«оволодіння професією» (прагнення опанувати професійні знання та сформувати професійно важливі якості); «отримання диплома» (прагнення придбати диплом при формальному засвоєнні знань, прагнення пошуку обхідних шляхів під час складання іспитів і заліків). У опитувальник, для маскування, авторка методики включила ряд фонових тверджень, які надалі не обробляються. Ряд формулювань підкориговано автором книги без зміни їхнього змісту.[6]

І ще одна методика, яку ми будемо використовувати - це мотивація професійної діяльності (Методика К. Замфір в модифікації А. Реана). Методика може застосовуватися для діагностики мотивації професійної діяльності, в тому числі мотивації професійної діяльності та навчання. В основу покладена концепція про внутрішню і зовнішню мотивації. Нагадаємо, що про внутрішній типі мотивації слід говорити, коли для особистості має значення діяльність сама по собі. Якщо ж в основі мотивації професійної діяльності лежить прагнення до задоволення інших потреб зовнішніх по відношенню до змісту самої діяльності, то в даному випадку прийнято говорити про зовнішню мотивації. Самі зовнішні мотиви диференціюються тут на зовнішні позитивні і зовнішні негативні. Зовнішні позитивні мотиви, безсумнівно, більш ефективні і більш бажані з усіх точок зору, ніж зовнішні негативні мотиви. [20]

Для емпіричного дослідження в рамках нашої кваліфікаційної роботи, нами було обрано 100 респондентів першого та четвертого курсів спеціальності (по 50 осіб на кожний курс) 081 Право, освітня програма «Право» Навчально-наукового інституту права ім. І. Малиновського Національного університету «Острозька академія». Вибір вибірки обґрунтований, тим, що дана спеціальність вважається серед студентів найпопулярнішою та найперспективнішою для отримання перспективної професії, а також процес навчання здійснюється за єдиною освітньою програмою. Метою емпіричного дослідження в рамках нашої кваліфікаційної роботи є дослідити переважаючі види мотивації (зовнішня чи внутрішня) й основні мотиви при виборі спеціальності та під час навчання. В

рамках даного емпіричного дослідження ми також проведемо порівняльний аналіз результатів опитування респондентів першого та четвертого курсів, оскільки першокурсники є не зовсім сформовані як особистість в контексті професійного розвитку та навчання.

2.2. Хід та процедура емпіричного дослідження

Для організації нашого емпіричного дослідження в рамках кваліфікаційної роботи, нами були використані наступні інструменти для отримання відповідей від респондентів. Емпіричне дослідження проводилось з використанням методу комп'ютеризованих телефонних опитувань (САТІ), та за своїм змістом є анкетуванням. Від усіх респондентів було отримано інформовану згоду, яка включала в собі інформацію щодо теми опитування, конфіденційності, добровільності участі, права не відповідати на деякі або всі питання, а також – відмовитися від участі в будь-який момент. Під час проведення анкетування персональні дані не оброблялись, також було враховано вимоги національного законодавства та рекомендації Європейського товариства з вивчення громадської думки та маркетингових досліджень. Дослідження реалізовувалося за наступним планом, та його можна поділити на умовні етапи:

Етап №1: Визначення мети дослідження. На цьому етапі було сформовано мету та основні завдання, а також очікувані результати емпіричного дослідження. Основною метою емпіричного дослідження є дослідити переважаючі види мотивації (зовнішня чи внутрішня) й основні мотиви при виборі спеціальності та під час навчання. Основними завданням емпіричного дослідження є дослідити на основі анкетування взаємозв'язок виду мотивації та особистісної сформованості та рушійні мотиви навчальної діяльності студентів. Очікуваними результатами є на основі аналізу та синтезу вихідних даних та результатів сформулювати рекомендації практичного характеру для покращення

рівня навчальної мотивації студентів та покращення результативності оволодіння професійними компетентностями під час навчання.

Етап №2: Вибір методики та відповідної літератури. Нами було обрано наступні методики, що є взаємопов'язаними, і які доповнюють одна одну, адже всі вони зосереджені на визначені виду мотивації, зовнішньої чи внутрішньої, з певними видозмінними навчальними чи особистісними мотивами. Такими методиками є Опитувальник «Автономність-залежність особистості у 28 навчальній діяльності» за авторством Г. Пригніної; "Мотивація навчання студентів ЗВО", авторами якої є Пакуліна С. А. та Кетько С. М.; Методика Мотивація навчання у ЗВО за авторством Т. М. Ільїної; Мотивація професійної діяльності (Методика К. Замфір в модифікації А. Реана. Для отримання коректного результату та можливості здійснити порівняльну характеристику ми поділили нашу вибірку на дві групи за ознакою курсу, на якому навчаються респонденти, також кількість представників як і чоловічої так і жіночої статі однакова, і становить 50 % в кожній групі. Отож зобразимо результати відповідей наступними діаграмами.

Етап №3: Хронологічні рамки дослідження та збір даних. Початок дослідження відбувся у вересні 2022 року, та завершився в грудні 2022 року. В рамках дослідження для збору даних було створено чотири Google-форми з необхідними переліками питань відповідно до методик.

Етап №4: Аналіз зібраних даних та напрацювання висновків. Результати опрацьовувались за допомогою програмного забезпечення MS Excel, презентовані за допомогою діаграм та таблиць. Окремо були підготовлені висновки, що стануть основою рекомендацій практичного характеру для покращення навчальної мотивації студентів та покращення результативності оволодіння професійними компетентностями під час навчання.

Слід зазначити, що описані вище методики застосовуються для анкетування студентів педагогічних спеціальностей, проте, як зазначають самі автори методик, вони є адаптивними та мають широку сферу застосування. Також не

менш важливим є і той факт, який досить вагомим в умовах сьогодення, і полягає в тому, що при написанні кваліфікаційної роботи та під час проведення різноманітних досліджень забороняється використання російськомовних джерел чи літератури, або ж тих, що мають приналежність до російської офіційної науки.

2.3. Аналіз отриманих результатів емпіричного дослідження

Першою частиною емпіричного дослідження є проведення Опитувальника «Автономність-залежність особистості у 28 навчальній діяльності» за авторством Г. Пригніної. Отож зобразимо опрацьовані результати відповідей наступними діаграмами та таблицями для кращого сприйняття інформації.

Таблиця 2.1 Дані результатів опитування за методикою Г. Пригніної

Типи навчальної діяльності	1 курс	4 курс
Автономний тип	18%	48%
Залежний тип	66%	12%
Змішаний тип	16%	40%

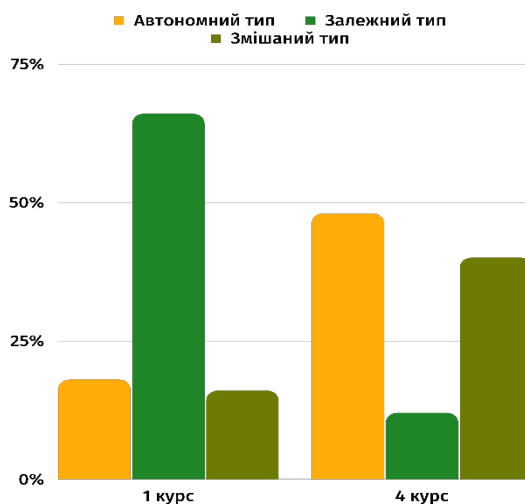

Рисунок 2.1 Діаграма результатів опитування за методикою Г. Пригніної

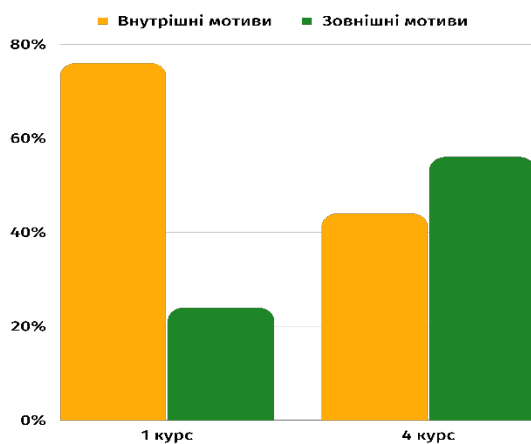
Як бачимо за результатами зібраних даних та їхньому аналізі, впливає, що студенти-першокурсники, які саме вступили до закладу вищої освіти, мають переважно залежний тип навчальної діяльності, тобто зовнішню мотивацію під час навчання. Наприклад, це вплив батьків, колег, викладача, або інші нав'язані чи об'єктивні фактори, що впливають на навчальну мотивацію. Слід відмітити, що вже на 4 курсі у студентів переважає змішаний та автономний типи навчальної діяльності, тобто, студенти самостійно мотивують себе до навчання, або ж мають вагомні чинники, які на них впливають. Такий ефект можна пояснити процесами самомотивації та саморегуляції. Отож дана методика підтверджує зазначене нами раніше твердження, що під час навчання студенти формуються як особистість та професіонал, через внутрішню мотивацію та регуляцію.

Наступною частиною нашого емпіричного дослідження, є дослідження типу мотивації за методикою "Мотивація навчання студентів ЗВО", авторами якої є Пакуліна С. А. та Кетько С. М., що полягає в дослідженні переважаючого типу мотивації, а саме: зовнішньої чи внутрішньої. Отож проаналізуємо

отримані та опрацьовані нами результати та зобразимо їх графічно та у формі таблиці.

**Таблиця 2.2 Дані результатів опитування
за методикою авторів Пакуліна С. А. та Кетько С. М.**

Типи мотивів	1 курс	4 курс
Внутрішні мотиви	76%	44%
Зовнішні мотиви	24%	56%

*Рисунок 2.2 Діаграма результатів
опитування за методикою авторів
Пакуліна С. А. та Кетько С. М.*

Результати анкетування демонструють, що під час процесу навчання переважаючі внутрішні мотиви першокурсників перетікають у зовнішні мотиви

на під час навчання на 4 курсі. Результати продемонстрували, що під час вступної кампанії до закладу вищої освіти за обраною спеціальністю у 76% здобувачів переважали внутрішні мотиви, а в 24% переважали зовнішні. Це демонструє, що значна частина здобувачів свідомо обрала свою майбутню спеціальність та професію. Під внутрішніми мотивами ми маємо на увазі всі ті мотиви, що стосуються саме процесу навчання та розвитку, що виникають у студента під навчального процесу, а зовнішні – це мотиви, що спрямовані на отримання певної користі, винагороди, чи уникнення покарання, або іншої негативної емоції чи дії для такого студента. Результати підтверджують загальну тенденцію, що під час навчання студент розвивається як і особистісно, так і професійно, оскільки окрім потреб отримати достатній рівень знань та навичок має потребу у самореалізації як фаховий працівник, та досягнути успіху.

Наступну методику, яку ми використали в рамках нашого дослідження є методика «Мотивація навчання у ЗВО» за авторством Т. М. Ільїної. Ця методика покликана також дослідити тип мотивації у студентів. Автор пропонує три основних мотиви: отримання знань, оволодіння професією та отримання диплому. Ці мотиви також можна віднести до зовнішніх та внутрішніх мотивів. Де, отримання диплому та оволодіння професією є зовнішнім мотивом, отримання знань є внутрішніми мотивами. Отож проаналізуємо отримані та опрацьовані нами результати та зобразимо їх графічно та у формі таблиці.

Таблиця 2.3 Дані результатів опитування за методикою за авторством Т. М. Ільїної

Вид мотивів	1 курс	4 курс
Отримання знань	56%	18%
Отримання диплому	12%	38%

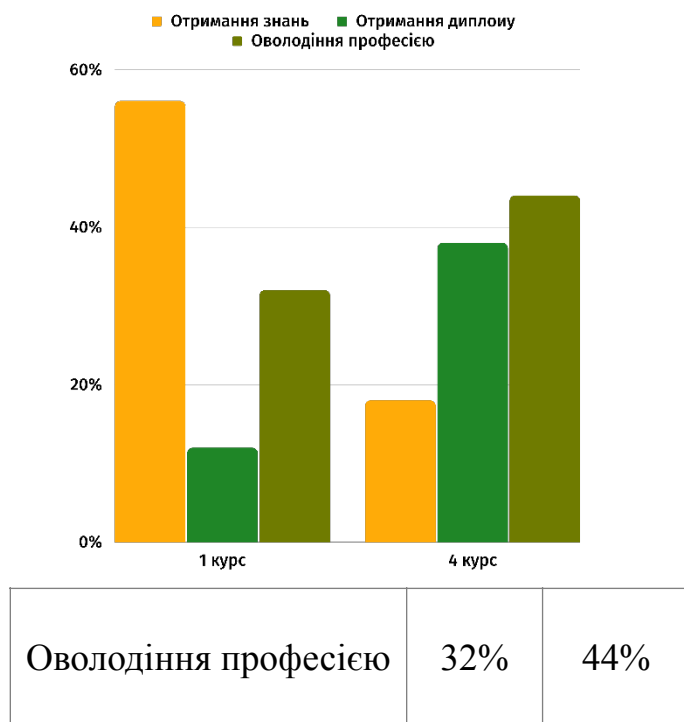

Рисунок 2.3 Діаграма результатів опитування за методикою за авторством Т. М. Льїної

Як бачимо, під час вступу та навчання на першому курсі, у студентів переважали внутрішні мотиви, такі як отримання знань, або ж саморозвиток, а вже під завершення навчання у студентів переважають зовнішні мотиви, так як оволодіння професією та отримання диплому. Цей результат ми можемо пояснити тим, що на 4 курсі студенти зазвичай вважають, що вже отримали

необхідну базу знань, або у них відсутнє бажання навчатися, і вони бажають реалізувати себе як фахівця. Дана методика є загальною та має поєднуватися в комплекс з іншими методиками дослідження навчальної мотивації студентів.

Остання і найбільш ґрунтовна методика, яку ми використовували, є методика «Мотивація професійної діяльності (автором є К. Замфір в модифікації А. Реана). Вона дає можливість дослідити які типи мотивів, зовнішні чи внутрішні, переважають в особистості. Проте на відміну від інших методик, ця методика визначає мотиваційний комплекс особистості через взаємозв'язок внутрішньої мотивації, до якої входять мотиви, такі як задоволення від самого процесу та результату роботи, а також можливість найбільш повної реалізації себе саме в цій діяльності; зовнішньої позитивної, що включає грошове забезпечення, прагнення до просування по роботі, а також потреба у досягненні соціального престижу та поваги оточуючих; і зовнішньої негативної, що включає прагнення уникнення критики зі сторони керівника чи колег та прагнення уникати можливих покарань чи неприємностей. Отож проаналізуємо отримані та опрацьовані нами результати та зобразимо їх графічно та у формі таблиці.

Таблиця 2.4 Дані результатів опитування за методикою за авторства К. Замфір в модифікації А. Реана).

Вид мотивів	1 курс	4 курс
Грошове забезпечення	3,3	4,7
Прагнення до просування по роботі	3,9	4,8
Прагнення уникнення критики	3,8	3,3
Прагнення уникати покарань	3,2	2,9
Потреба соціального престижу	4,4	4,6
Задоволення від процесу роботи	3,9	4,6
Можливість самореалізації саме	4,2	4,9

Таблиця 2.5. Дані результатів опитування за методикою за авторства К. Замфір в модифікації А. Реана).

Вид мотивації	1 курс	4 курс
Внутрішня мотивація	4,05	4,75
Зовнішня позитивна мотивація	3,6	4,7
Зовнішня негативна мотивація	3,5	3,2

Вище наведені зведені таблиці із зведеними результатами опитування. Дана методика передбачає декілька етапи проведення анкетування, а саме, спершу ми вираховуємо середнє арифметичне значень відповідей респондентів, а далі визначаємо мотиваційний комплекс особистості. Демонструємо отримані результати графічним способом, за допомогою діаграм.

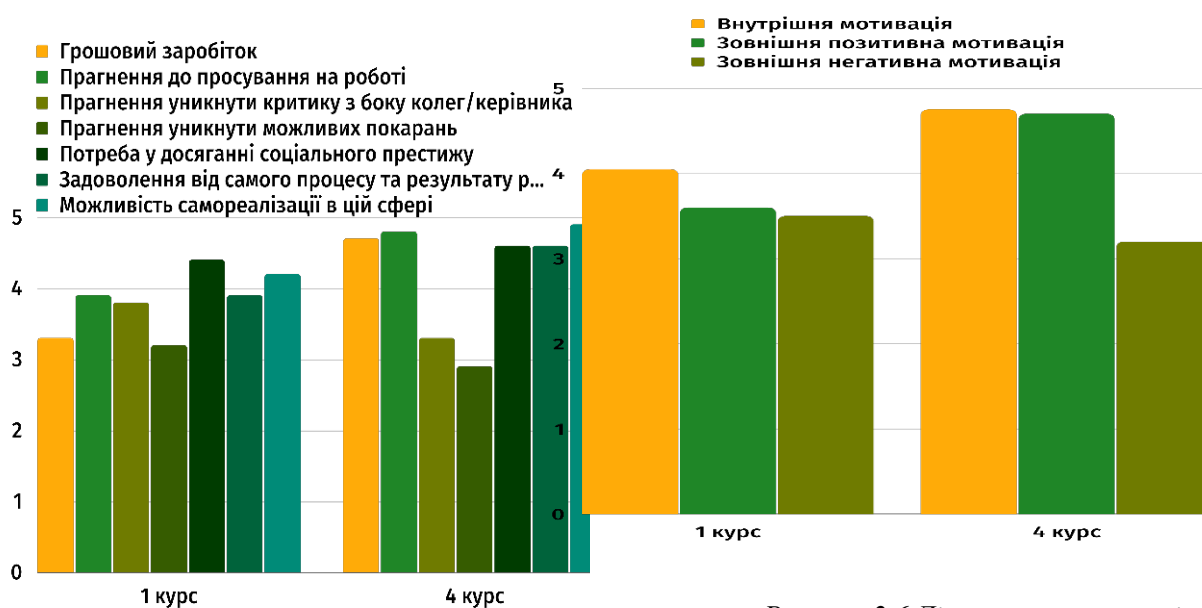

Рисунок 2.5 Діаграма результатів опитування за методикою за авторства К. Замфір в модифікації А.

Рисунок 2.6 Діаграма результатів опитування за методикою за авторства К. Замфір в модифікації А. Реана).

За методикою існують три типи мотивації. І для обрахунку кожного з цих видів необхідно здійснити наступні обрахунки, а саме для визначення рівня внутрішньої мотивації необхідно додати відповіді на пункти 6 та 7 та розділити на 2; для зовнішньої позитивної необхідно додати відповіді на пункти 1, 2 та 5 та розділити на 3, і для зовнішньої негативної слід додати відповіді на пункт 3 та 4 та розділити на 2. Дана методика дає можливість розглянути внутрішні і зовнішні мотиви у більш широкому ракурсі. Так, за результатами опитування, ми бачимо, що у студентів 1 курсу дещо переважає внутрішня мотивація над зовнішньою, а також зовнішня позитивна є вищою, чим зовнішня негативна. Також розглянемо мотиваційний комплекс респондентів. Мотиваційний комплекс особистості – це співвідношення усіх видів мотивації: внутрішня мотивація, зовнішня позитивна та зовнішня негативна. Оптимальним мотиваційним комплексом є наступне співвідношення, коли показник внутрішньої мотивації є більшим чим показник зовнішньої позитивної, який в свою чергу є більшим, чим показник зовнішньої негативної мотивації. Також до оптимального мотиваційного комплексу можна віднести і наступне співвідношення, коли показник внутрішньої мотивації рівний показнику зовнішньої позитивної, який в свою чергу є більшим, чим показник зовнішньої негативної мотивації. Неоптимальним мотиваційним комплексом є співвідношення, коли показник внутрішньої мотивації є меншим чим показник зовнішньої позитивної, який в свою чергу є меншим, чим показник зовнішньої негативної мотивації. Всі інші варіації співвідношення є проміжними мотиваційними комплексами, які в майбутньому перейдуть в оптимальний чи неоптимальний тип комплексу. У нашому випадку мотиваційний комплекс є оптимальним, адже для студентів 1 курсу показник внутрішньої мотивації є більшим чим показник зовнішньої позитивної, який в свою чергу є більшим, чим показник зовнішньої негативної мотивації, ми можемо це записати наступним чином: **$VM (4,05) > ЗПМ(3,6) > ЗНМ(3,5)$** . Для студентів четвертого

курсу маємо такий показник: $BM(4,75) > ЗПМ(4,7) > ЗНМ(3,2)$, слід звернути увагу, що внутрішня мотивація та зовнішня позитивна мають мінімальну різницю в показниках. Ці результати підтверджують результати і попередніх анкетувань, адже ця методика також демонструє перехід від переважаючої внутрішньої мотивації при вступі до закладу вищої освіти до зовнішньої мотивації під час завершення навчання в закладі вищої освіти.

2.4. Результати матстатистичного методу

Після проведення основного етапу дослідження, нам слід переконатися в достовірності його даних та результатах. Для цього ми проведемо контрольний етап дослідження та використаємо методи математичної статистики, зокрема метод лінійної кореляції Пірсона між показниками рівня зовнішньої та внутрішньої мотивації студентів в розрізі першого та четвертого курсів за методикою "Мотивація навчання студентів ЗВО", авторами якої є Пакуліна С. А. та Кетько С. М.

Слід зазначити динаміку росту зовнішньої мотивації відносно внутрішньої у студентів четвертого курсу в порівнянні з показниками зовнішньої мотивації першого курсу, такий показник збільшився у 2,3 рази. Паралельно з цим, показник внутрішньої мотивації в студентів четвертого курсу знизився на 1,7 рази, порівняно з цими показниками на першому курсі. Також подамо зріз співвідношення зовнішньої мотивації до внутрішньої на першому курсі? він складає коефіцієнт 0.315, а для четвертого курсу – 1,727.

Окремо слід розрахувати коефіцієнт кореляції Пірсона. Провівши обрахунки, ми отримали такі розрахунки: коефіцієнт кореляції Пірсона для внутрішньої мотивації для двох окремих вибірок становить -0,568. Це є поміркована негативна кореляція, що демонструє негативні тенденції, що полягають в тому, що чим більший вік студента, тим нижча його навчальна мотивація. Коефіцієнт кореляції Пірсона для внутрішньої мотивації для двох окремих вибірок становить 0,384. Це є поміркована позитивна кореляція, що демонструє позитивні тенденції збільшення зовнішньої мотивації

Означені результати кореляційного аналізу виступають статистичним підтвердженням змін у розподілі показників внутрішньої та зовнішньої мотивації за методикою "Мотивація навчання студентів ЗВО", авторами якої є Пакуліна С. А. та Кетько С. М. Порівняння показників двох зрізів респондентів експериментальної групи дає можливість зробити висновок про наявність достовірних відмінностей між результатами основного і контрольного етапу дослідження на рівні значимості 0,09 та 0,16 за таким показником — рівень

мотивації, що є середніми для нашого типу дослідження. Таку динаміку ми можемо розглядати як підтвердження ефективності основної частини дослідження в цілому.

Висновки до другого розділу

Для організації нашого емпіричного дослідження в рамках кваліфікаційної роботи, нами були використані наступні інструменти для отримання відповідей від респондентів. Емпіричне дослідження проводилось з використанням методу комп'ютеризованих телефонних опитувань (САПІ), та за своїм змістом є анкетуванням. Від усіх респондентів було отримано інформовану згоду, яка включала в собі інформацію щодо теми опитування, конфіденційності, добровільності участі, права не відповідати на деякі або всі питання, а також – відмовитися від участі в будь-який момент. Під час проведення анкетування персональні дані не оброблялись, також було враховано вимоги національного законодавства та рекомендації Європейського товариства з вивчення громадської думки та маркетингових досліджень. Дослідження реалізовувалося за наступним планом, та його можна поділити на умовні етапи:

Вибір методики та відповідної літератури. Нами було обрано наступні методики, що є взаємопов'язаними, і які доповнюють одна одну, адже всі вони зосереджені на визначенні виду мотивації, зовнішньої чи внутрішньої, з певними видозмінними навчальними чи особистісними мотивами. Такими методиками є Опитувальник «Автономність-залежність особистості у 28 навчальній діяльності» за авторством Г. Пригніної; "Мотивація навчання студентів ЗВО", авторами якої є Пакуліна С. А. та Кетько С. М.; Методика Мотивація навчання у ЗВО за авторством Т. М. Ільїної; Мотивація професійної діяльності (Методика К. Замфір в модифікації А. Реана. Для отримання коректного результату та можливості здійснити порівняльну характеристику ми поділили нашу вибірку на дві групи за ознакою курсу, на якому навчаються респонденти, також кількість представників як і чоловічої так і жіночої статі однакова, і становить 50 % в кожній групі. Отож зобразимо результати відповідей наступними діаграмами.

Отож, використовуючи різноманітні методики, нам вдалося виконати поставлене завдання та досягнути бажаної мети нашого емпіричного дослідження, а саме: дослідити переважаючі види мотивації (зовнішня чи

внутрішня) й основні мотиви при виборі спеціальності та під час навчання. Дослідження продемонструвало, що на початку навчання в студентів переважає внутрішня мотивація, і як наслідок автономний тип навчальної діяльності, а вже під час завершення навчання, основними є зовнішні мотиви, хоча вони можуть бути і на рівні із внутрішніми, що є причиною змішаного типу навчальної діяльності, адже студенти на цьому етапі мають високий рівень саморегуляції.

РОЗДІЛ 3. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ

У даному розділі ми обґрунтуємо положення теоретико-методологічних рекомендацій щодо розвитку мотивації у студентів та опишемо на підставі емпіричного дослідження та теоретичного матеріалу теоретико-методологічні та практичні рекомендації щодо підвищення навчальної мотивації студентів.

3.1. Обґрунтування положень теоретико-методологічних рекомендацій щодо розвитку мотивації у студентів

Мотивація - це стан, який може підтримувати увагу та поведінку студентів, а також забезпечує більше енергії, необхідної для виконання завдань. Таким чином, це може допомогти підтримувати діяльність протягом певного періоду часу. В освіті мотивація може мати різні впливи на поведінку, уподобання та результати успішності студента. Наприклад, мотивація може допомогти нам спрямувати нашу увагу на завдання, які потрібно виконати; дозволяють нам виконувати ці завдання за коротші періоди часу, а також підтримувати увагу протягом більш тривалого часу; звести до мінімуму відволікання та краще протистояти їм; впливають на те, скільки інформації ми зберігаємо та зберігаємо; впливати на сприйняття того, наскільки легкими або складними можуть здаватися завдання. Найважливіше те, що мотивація спонукає нас виконати дію. Без нього виконати дію може бути важко або навіть неможливо. Існують фактори, що впливають на мотивацію навчання студентів, зокрема:

Структура групи та навчального плану. Студентам краще навчатися, коли є чітка та водночас зрозуміла структура. Коли студенти відчувають або бачать, що заняття дотримуються певної структури, а навчальний план і матеріали для занять були підготовлені заздалегідь, це дає їм більше відчуття безпеки. Відчуття безпеки є однією з наших основних потреб. Коли це

передбачено в навчальному середовищі, це дозволяє студентам повністю зосередитися на навчальному матеріалі. Щоб допомогти студенту почуватися більш захищеними, педагоги повинні планувати заняття та навчальні програми. Усі матеріали, які будуть використовуватися на заняттях, необхідно підготувати заздалегідь. Викладачі також можуть сформулювати цілі курсу на початку семестру чи заняття.

Поведінка та особистість викладача. Якщо студент відчуває негативні емоції, такі як страх або неприязнь до викладача, це може негативно вплинути на його ставлення до предмету в цілому. Якщо викладач надає перевагу певним студентам, або використовує зневажливу та принизливу мову, це може знизити їх мотивацію до навчання. З іншого боку, доброта, оптимізм, позитивний відгук і заохочення можуть позитивно вплинути на мотивацію студентів до навчання.

Методика навчання. Студенти з більшою ймовірністю збережуть мотивацію до навчання, якщо педагоги використовують різні методи навчання. Це створює різноманітність і не дає студентам нудьгувати. Надання місця для певного вибору, наприклад, з яким партнером вони хотіли б працювати, також може бути корисним. Студенти однієї академічної групи, швидше за все, матимуть різні стилі навчання. Таким чином, викладач швидше задовольнить ці потреби, застосовуючи різні методи навчання.

Батьківські звички, участь, сімейні проблеми. Чимало батьківських звичок можуть опосередковано впливати на мотивацію студента, зокрема на внутрішню. До них належать: виявляти інтерес до навчального матеріалу студента, запитуючи про їхній стан справ, активно слухати. Як і відсутність безпеки в навчальному середовищі, відсутність безпеки вдома може негативно вплинути на мотивацію навчання. Сімейні конфлікти та розлади можуть призвести до погіршення успішності: розлучення, втрата одного або обох батьків. Як наслідок, у певних випадках може знадобитися додаткова підтримка з боку закладу вищої освіти, щоб допомогти студентам вирішити їхні проблеми.

Стосунки з однолітками. У міру дорослішання особистості зростає і вплив однолітків на них. Тому проблеми та конфлікти з однолітками можуть змусити студентів почуватися менш захищеними щодо свого соціального статусу серед однолітків, підвищити рівень стресу та знизити мотивацію до навчання. Стеження за будь-якими конфліктами, залякуванням та іншими проблемами з однолітками може запобігти серйозним проблемам.

Навчальне середовище. Освітнє середовище або навчальний клімат є ще одним фактором, який впливає на мотивацію навчання. Освітнє середовище стосується різних норм і правил, які визначають загальний клімат у ЗВО. Позитивне освітнє середовище дозволяє студентам почуватися в безпеці, задовольняє їхні базові потреби, і створює оптимальне середовище для побудови здорових соціальних стосунків. Забагато занять і серйозне навчальне середовище можуть знизити мотивацію до навчання. Додавання веселого елемента до занять може допомогти полегшити атмосферу та покращити мотивацію та результати. Достатній час для дозвілля і відпочинку також може мати позитивний ефект.

Оцінювання. Хоча стандартизоване оцінювання підвищує стандарти досягнень, воно може негативно вплинути на мотивацію студентів у навчанні. Протилежне можна спостерігати в таких країнах, як Фінляндія, де студенти досить часто не отримують жодних тестів. Незважаючи на відсутність оцінювання, фінські студенти демонструють вищі навчальні досягнення. Також часто студенти втрачають мотивацію, якщо тести постійно надто складні. Це не створює відчуття досягнення та з часом знижує мотивацію до навчання. Таким чином, педагогам важливо експериментувати та застосовувати різні методи тестування, які могли б задовольнити різні навчальні потреби здобувачів.

Мотивація є одним із найважливіших факторів отримання задоволення та успіху у вивченні будь-якого предмету, особливо іноземної мови. Багато студентів підходять до вивчення мови на основі академічних обов'язків, сімейних вимог, вимог роботи тощо. Ці невнутрішні мотиви роблять навчання

більш важким, розчаровуючим і неприємним досвідом як для студентів, так і для викладачів. Тому навички мотивації студентів повинні розглядатися як центральні для ефективного навчання. У цьому підрозділі ми пропонуємо низку стратегій для викладачів, щоб поступово перевести студентів від зовнішньої мотивації до більш внутрішньої та автономної навчальної діяльності.

Незважаючи на численні публікації, які аналізували та описували мотиваційні стратегії кількість досліджень є невеликою. Тому існує очевидна потреба продовжувати дослідження, щоб розробити навчальні мотиваційні стратегії, які викладачі можуть застосовувати серед студентів, щоб викликати та стимулювати мотивацію таких студентів. Процес мотивації, як правило, є довготривалою справою; такий, який поступово будується з терпінням, довірою, турботою та важкою працею. Загально визнано, що, зокрема, у навчанні рідко можна зустріти драматичні мотиваційні події, які, як освітлення чи одкровення, змінюють мислення студентів від одного моменту до іншого. Швидше, це зазвичай низка нюансів, які в кінцевому підсумку можуть призвести до довготривалого ефекту. Ця довгострокова справа неодмінно повинна починатися з власного ентузіазму чи мотивації викладача. Сильне бажання викладача навчати, готовність бути винахідливим, творчим та поінформованим зазвичай прокладає шлях для власної мотивації студентів до навчання

Ми опишемо важливість автономії, компетентності та зв'язку як основні психологічні мотиватори в рамках теорії самодетермінації (SDT). На основі цих трьох мотиваторів ми опишемо декілька стратегій, щоб допомогти викладачам зрозуміти, як ці психологічні потреби (автономія, компетентність і зв'язок) функціонують як мотиваційні тригери. Ці стратегії можуть покращити якість стосунків в академічній групі, ясність викладання та зрештою призвести до більшого ентузіазму та залучення як до викладання так і до навчання.

Ця теорія пропонує цілісний підхід до людської мотивації та емоцій, який дав багато корисних наслідків для розробки мотиваційних стратегій у сфері освіти. SDT є однією з найвпливовіших теорій у мотиваційній психології

сьогодні, яка має серйозну емпіричну підтримку.Ця теорія стверджує, що коли викладачі заохочують автономію, компетентність і взаємозв'язок у навчальному середовищі,здобувачі,швидше за все,стануть внутрішньомотивованими,тобто самостійно залучатимуться до навчального матеріалу та сприйматимуть його. [32]

Природна психологічна потреба в автономії відноситься до досвіду можливості робити власний вибір і приймати рішення.Наприклад,студенти відчують автономію, коли вони можуть охоче приділяти час і увагу навчанню. Компетентність - це впевненість у тому,що людина може працювати ефективно.Студенти почуваються компетентними,коли не бояться відповідати на академічні труднощі.Спорідненість відноситься до відчуття зв'язку студентів із значущими людьми.Наприклад,студенти,які відчують, що їхні викладачі щиро їх слухають,цінують і поважають, швидше за все, ототожнюватимуть себе з цінностями та практиками своїх викладачів.

Ці три основні психологічні потреби мають важливе значення для розвитку мотивації та залученості в навчальному середовищі,що призводить до підвищення продуктивності та наполегливості,креативність і добробут, концептуальне розуміння. Крім того, SDT попереджає, що якщо будь-яка з цих психологічних потреб не буде задоволена,це може негативно вплинути на емоційне, фізичне та соціальне благополуччя людини.Відповідно до SDT, внутрішня мотивація є ціллю для оптимального навчання студента, але її непросто сприяти в освітніх заходах,які не схвалюються студентами, а здійснюються для задоволення деяких зовнішніх вимог (наприклад, навчальна програма або вимоги роботи, чи бажання батьків).Проте SDT стверджує, що підтримка задоволення потреб може полегшити процес інтерналізації; тобто активний, природний процес схвалення цінності діяльності,яка не є внутрішньо мотивованою.Дійсно, інтерналізація «необхідна для самоініціації студентів і збереження волі до навчальної діяльності, яка не є цікавою чи приємною».

SDT описує чотири різні типи зовнішньої мотивації, які відрізняються за ступенем інтерналізації та, таким чином, за досвідом автономії. Зовнішня регуляція – це тип зовнішньої мотивації, який є найменш автономним. Іншими словами, поведінка здійснюється з метою отримання винагороди, уникнення покарання або контролюється зовнішніми для студента обставинами. Наприклад, студент може сказати: «Я вивчаю англійську лише тому, що хочу відповідати академічним вимогам». Наступним типом зовнішньої мотивації є інтроектована регуляція, при якій поведінка викликана бажанням не здаватися некомпетентним в очах колег чи викладачів (щоб уникнути сорому), або отримати схвалення викладачів чи батьків (щоб відчувати гордість). Зовнішня та інтроектована мотивація є типами керованої мотивації. Наступним типом зовнішньої мотивації є ідентифікована регуляція, при якій поведінка здійснюється через її особисту цінність і важливість. Наприклад, студент може сказати: «Я вивчаю англійську мову, тому що в чужій країні важливо спілкуватися». Останнім типом зовнішньої мотивації є інтегрована регуляція, у якому цінність поведінки не тільки ототожнюється, але й синтезується з іншими цінностями та аспектами себе, наприклад, коли студент каже: «Я вивчаю англійську мову, тому що це необхідно, коли живу за кордоном, що є однією з моїх життєвих цілей і прагнення». Як ідентифікована регуляція, так і інтегрована регуляція – разом із внутрішньою мотивацією (наприклад, «Я вивчаю англійську мову просто тому, що мені це подобається») – є автономними формами мотивації. З точки зору SDT, сприяння автономній мотивації (інтерналізація) допомагає студентам трансформувати контрольовану поведінку (тобто зовнішню регуляцію та інтроектовану регуляцію) в автономну поведінку (тобто визначену регуляцію та інтегровану регуляцію). Тому важливо, щоб викладачі могли розпізнати тип мотивації студентів і зрозуміти причини, чому вони хочуть навчатися. Крім того, важливо враховувати, що у студентів може бути кілька причин навчатися, а типи мотивації можуть відрізнятися залежно від контексту.

3.2. Теоретико-методологічні та практичні рекомендації щодо підвищення навчальної мотивації студентів

У наступному підрозділі ми пропонуємо набір невичерпних стратегій, які можуть використовувати викладачі, намагаючись мотивувати студентів. Деякі з цих стратегій обговорювалися в літературі SDT, інші відображають наші розробки, засновані на різних авторах і на наших власних емпіричних дослідженнях, і, отже, являють собою внесок у застосування цієї теорії.

Автономність. Дослідження мотивації до навчання свідчать про те, що коли студенти вважають, що заняття має особисту цінність або актуальність, вони схильні більше залучатися, докладати більше зусиль і досягати більшого. Студентам можна допомогти оцінити діяльність з точки зору «високої цінності завдання, цінності корисності, цінності інтересу, цінності досягнень, інструментальної цінності, майбутніх цілей, майбутніх наслідків, майбутньої перспективи та/або внутрішніх цілей. Допомогу студентам знайти цінність запитів викладача називають наданням пояснювальних обґрунтувань.

Обґрунтування – це «словесне пояснення того, чому докладання зусиль під час навчальної діяльності може бути корисним». Обґрунтування особливо корисні для запитів, які студенти спочатку вважають нецікавими або неприємними. Коли обґрунтування є чесним, дійсним і задовольняючим, студенти мають можливість усвідомити цінність того, що інші вважають важливим і корисним. Таким чином, спосіб, у який викладачі подають запити, має пряме відношення до того, як студенти отримують їх і реагують на них, вчені наголошують на необхідності представити завдання таким чином, щоб врахувати мотивацію студентів, і пропонує, щоб мотиваційний вступ до діяльності мав виконувати, серед інших функцій, пояснення мети та корисності завдання. Давати студентам інструкції, описувати, що вони досягнуть і як їх оцінюватимуть, недостатньо для позитивного впливу на мотивацію студентів.

Якщо очікується, що студенти докладуть максимум зусиль під час виконання завдання, необхідно, щоб вони розуміли, чому певна діяльність є важливою чи значущою. Золтан Дьорн'єй, професор психолінгвістики Ноттінгемського університету пропонує наступні стратегії при поданні завдання:[25]

1. Підкресліть, що завдання – це можливість навчання, яку потрібно цінувати, а не нав'язана вимога, якій потрібно чинити опір.

2. Поясніть де ця діяльність вписується в послідовність або ширшу картину і як вона пов'язана із загальними цілями класу.

3. Опишіть передбачувану мету діяльності та те, що це означає, як студенти повинні реагувати на неї (наприклад, на чому вони повинні зосередитися або бути особливо обережними).

4. Спробуйте встановити зв'язок між завданням і особистим повсякденним життям студентів і вкажіть, як отримані навички будуть корисними для того, щоб вони могли виконувати завдання в реальному житті.

Викладачі можуть попросити студентів подумати про використання отриманих навичок. Коли студенти можуть встановити зв'язок між тим, що вони навчилися в ЗВО і можливостями використання цього навчання для своїх потреб у реальному світі, їх мотивація до вивчення мови може підвищитися.

Надання вибору. Викладачі надають студентам можливість вибору та прийняття рішень і змушують їх відчувати самостійність у навчанні. Ці викладачі передають повідомлення: «Я твій союзник; Я допоможу тобі; Я тут, щоб підтримати вас і ваші прагнення». Крім того, викладачі, які надають можливість вибору та прийняття рішень, створюють у студентів відчуття досягнення. Це відчуття досягнення, у свою чергу, може підвищити мотивацію та бажання бути більш продуктивними в групі. Надання вибору в групі означає не просто робити що-небудь, а пропонувати варіанти, пов'язані з потребами, уподобаннями, цілями та бажаннями студентів. У цьому випадку вибір створює можливість для самореалізації, яка сприймається студентами як мотивація .

Деякі дослідження показують, що коли вибір не пов'язаний з інтересами, бажанням і цілями студентів, їх мотивує не сам акт вибору, а цінність, яку вони знаходять у варіантах по відношенню до себе та особистих. Роблячи вибір, важливо не пропонувати численні або складні варіанти. Згідно з твердженнями Айенгара і Каменіко, надто багато варіантів може викликати розчарування в студентів, що може вплинути на їхню здатність вибирати та віддаватися одному варіанту. Автори стверджували, що коли студенти відчують себе перевантаженими занадто великою кількістю вибору або вважають, що вони можуть зробити неправильний вибір, вони можуть замість цього вирішити не вибирати або можуть попросити іншого зробити вибір за них. Крім того, дослідження показали, що пропонування варіантів середнього рівня складності підтримує компетентність і, отже, мотивує. Однак, коли вибір занадто легкий або занадто складний, мотивація, як правило, підривається.[28]

Отже, пропонуємо декілька порад, які допоможуть мотивувати студентів через можливість вибору:

- дозвольте студентам вибрати формат, у якому представляти ідеї
- запитайте студентів, як би вони хотіли розробити конкретне завдання
- запропонувати студентам знайти шляхи вирішення проблеми
- дозволяють студентам формулювати цілі та пропонувати завдання
- дозволяють студентам вирішувати методи роботи
- попросити студентів внести свій внесок у план уроку
- дозвольте студентам приймати рішення щодо того, як вони хочуть вирішувати навчальні завдання (метод, самостійний темп) або з ким вони хочуть об'єднатися в групи (в парах, індивідуально, у малих групах).

Ці види вибору є мотивуючими, оскільки вони базуються на інтересах і вподобаннях студентів, і їх слід враховувати для покращення навчальної мотивації студентів у закладах вищої освіти.

Компетентність. Надання покрокових інструкцій і достатньої підтримки на різних етапах навчання підвищує мотивацію студентів, тримаючи їх у

виконанні завдання, керуючи своєю поведінкою та уникаючи плутанини під час уроків. Пропонування підтримки під час навчання називається риштуванням, що стосується тимчасової допомоги, яку викладачі надають студентам, щоб допомогти їм виконати завдання, яке студенти не змогли б виконати самостійно.

Ван де Пол Волман і Бейшуйзен виділили кілька методів риштування для підтримки навчальної діяльності. Автори стверджують, що стратегія викладання кваліфікується як риштування, коли вона використовується незаплановано і коли викладач поступово передає відповідальність студенту. Нижче наведено деякі з цих прийомів або засобів, що допомагають навчанню.

Моделювання. З усіх наших органів чуття зір є тим, за допомогою якого ми навчаємося найкраще, тому викладачі завжди повинні показувати студентам зразок очікуваного продукту або продукції, перш ніж їх попросять виконати певну дію. Наприклад, якщо викладач призначає твір-розповідь, модель має бути представлена разом із рубрикою оцінювання, щоб скеровувати студентів і інформувати їх про очікуваний результат. Другим типом моделювання є «розмова вголос», яка вимагає від викладача вербалізації процесу мислення або стратегії вирішення проблеми під час демонстрації завдання.

Надання підказок. Зазвичай зустрічаються викладачі, які намагаються заповнити прогалини в групі відповідями на власні запитання. Замість надання повного рішення чи інструкцій, викладач може надати підказки чи пропозиції, які допоможуть студенту розвинути навички мислення, що полегшать навчання, і дадуть три-п'ять секунд часу очікування студентам, щоб дати відповідь.

Надання описового відгуку. Зворотній зв'язок високої якості – це той, який є «дуже конкретним, прямо розкриває або чітко описує те, що фактично виникло, зрозумілий для виконавця, доступний або пропонується з точки зору конкретних цілей і стандартів». Описовий зворотний зв'язок допомагає студентам переглянути власну успішність, щоб досягти навчальних цілей.

За словами Муньоса-Рестрепо, зворотний зв'язок має ґрунтуватися на цілях навчання та діях, які студенти мають виконати, щоб досягти кращих результатів, а не просто на оцінках і судженнях про їхній прогрес. Під час надання зворотного зв'язку автор пропонує уникати таких коментарів, як «хороша робота», «чудово!», «тобі потрібно покращитися» тощо, оскільки вони не описують поведінку. Замість цього вона рекомендує використовувати описовий відгук, наприклад: «Ваша презентація розроблена впорядковано та організовано. Ви включили конкретну інформацію, яка підтверджує тему. Зміст був сильно сфокусованим і інформативним. Ваша продуктивність безпосередньо пов'язана зі специфікаціями завдання» Зворотний зв'язок буде ефективнішим, якщо студенти розуміють навчальні цілі та критерії, за якими оцінюватимуться їхні результати. Студенти повинні мати регулярний доступ до критеріїв і стандартів для завдання, яке вони повинні освоїти; вони повинні мати зворотний зв'язок у своїх спробах освоїти ці завдання; і вони повинні мати можливість використовувати зворотній зв'язок для перегляду роботи та повторного подання її для оцінювання відповідно до стандарту.[31]

Деякі загальні характеристики ефективного зворотного зв'язку, які цитуються в літературі:

1. Він індивідуальний для кожного студента і не стандартизований. Надання індивідуального зворотного зв'язку віч-на-віч дозволяє студенту взаємодіяти з викладачем, висловлюючи думки, роз'яснюючи сумніви. Це, у свою чергу, призводить до взаємного розуміння наданих коментарів між викладачем і студентом. У цьому сенсі зворотній зв'язок можна розглядати більше як діалог між викладачем і студентом, де студент є активним і відповідальним учасником свого процесу навчання. Усвідомлюючи різні джерела інформації, отриманої від викладача, студент може приймати рішення щодо покращення свого навчання або своїх стратегій навчання.
2. Він є описовим, безосудним і непримусовим. Він ґрунтується на регулярних спостереженнях за поведінкою студентів, а не на поясненнях чи

судженнях, пов'язаних із успішністю студентів. З цієї причини доцільно зосередитися на поведінці студента, а не на особі, описуючи, що він зробив або не зробив щодо цілей навчання. Викладачі також можуть продемонструвати, що вони активно слухають студента (перефразовуючи щойно сказане, киваючи, ставлячи уточнюючі запитання тощо). Так само слід уникати примусової мови, як-от: «Ти повинен...» «Ти повинен...» «Ти повинен...» або узагальнюючих тверджень «Ти завжди...», «Ти ніколи...», оскільки цей тип мови діє як зовнішнє нав'язування, яке не надає студентам можливості, не мотивує їх і не спонукає до роздумів над своєю поведінкою.

3. Воно не повинно бути переважним. Зазвичай викладачі хочуть вказати на кожен окрему помилку студентів. Однак це може бути надто великим і збентежити студента, а отже, обмежити можливості ефективного використання зворотного зв'язку для покращення навчання.

4. Зворотній зв'язок має бути наданий вчасно. Якщо проводиться оцінювання, відгук слід надати незабаром після оцінювання, щоб подія все ще була свіжою в пам'яті учня та вчителя.

Спорідненість. Для викладача є важливим налаштуватися на одну хвилину з групою. Викладач має проявляти власний ентузіазм, демонструвати і розповідати про свій ентузіазм щодо предмета, курсу та методології. Наразі маємо декілька дієвих рекомендацій, як має поводити себе викладач:

- ставтеся серйозно до процесу навчання студентів,
- щиро демонструвати студентам, що ви дбаєте про їхній процес навчання
- бути доступним для вирішення академічних питань
- вірити в здатність ваших студентів досягати цілей
- надання конкретних порад або інструкцій, коли це необхідно
- реагувати якнайшвидше на запит про допомогу
- виправлення тестів, тестів і робіт швидко
- використання технологій для надсилання матеріалу
- заохочення позакласної діяльності та, якщо можливо, надання допомоги

- проявляти турботу та розмовляти зі студентами, коли щось йде не так
- підтримуйте хороші стосунки зі студентами

Викладачі, які мають теплі особисті стосунки зі своїми студентами, які чуйно реагують на їхні занепокоєння та яким вдається встановити стосунки взаємної довіри та поваги з студентами, швидше за все, надихнуть їх у навчальних питаннях, ніж ті, хто не має особистого зв'язки з студентами. Ось стратегії, які можуть допомогти вчителям налагодити стосунки з студентами:

- розвивайте особисті стосунки зі своїми студентами за допомогою запам'ятовування імен студентів та знайомство з їхнім життям поза школою
- спілкуватися зі своїми студентами у відкритій, чесній та турботливій манері
- демонстрація позитивного, неосудливого ставлення до ваших студентів
- тримайте своїх студентів відповідальними за те, що вони роблять, не критикуючи, не порівнюючи чи засуджуючи їх
- проявляти інтерес до своїх захоплень і талантів
- пізнання своїх сильних і слабких сторін
- включення особистих тем до діяльності групи

Встановлення групових норм. Встановлення логічного набору норм для використання в групі усуває плутанину та постійні, повторювані запитання; економить час; і допомагає створити більш організований, ефективний навчальний процес, де студенти чітко знають, що від них очікується. Цей набір правил допоможе студентам виконувати різні види діяльності більш ефективно та впорядковано, таким чином підвищуючи мотивацію студентів до навчання.

Важливо, щоб ці групові норми були встановлені за участю всіх членів групи, щоб студенти мали певну міру володіння ними. Коли є консенсус, є більша ймовірність, що студенти приймуть і будуть виконувати встановлені правила. Корисно і важливо мати правила «для студентів», (наприклад, не запізнюватися), «для викладача» (наприклад, оцінювати контрольні та домашні завдання протягом тижня), і «для всіх» (спробуймо послухати один одного).

- Встановлюючи правила групи, враховуйте:
- Сформулюйте та обговоріть можливі норми
- Обговоріть з студентами обґрунтування кожної норми
- Спробуйте формулювати правила в позитивній і простій формі
- Вкажіть наслідки за порушення норм
- Робіть якомога менше правил
- Після узгодження правил переконайтеся, що вони дотримуються
- Пропагуйте дотримання правил і хорошу поведінку
- Не звертайте уваги на незначні інциденти в певних ситуаціях

Захист самооцінки та впевненості. Впоратися з предметом, який є новим і, у більшості випадків, складним, робить більшість людей невпевненими та вразливими. Ось чому одна з найбільш мотивуючих речей, які викладач може зробити для студента, це допомогти йому розвинути або зберегти хорошу самооцінку. Студенти з позитивною самооцінкою мають більше впевненості в собі, більше ризикують, мають більшу толерантність до розчарувань і загалом більш успішні. Викладач не може розвинути самооцінку учня. Проте, викладачі можуть позитивно впливати на самооцінку студентів. Якщо студенти усвідомлюють, що група – це безпечне місце, де вони відчують, що їхня власна гідність і гідність захищені, вони набувають впевненості. Завдяки співпереживанню, пропонуванню керівництва, підтримки та чесного заохочення позитивна самооцінка не нав'язується, а розвивається протягом тривалого часу.

Ефективне спілкування. Спілкування є одним із важливих елементів, необхідних для створення емоційного середовища, яке полегшує студентам відкритість до нового та складного. Відповідно до SDT, стиль спілкування викладачів може бути пов'язаний з мотивацією студентів і переживаннями психологічного задоволення потреб. Визнайте почуття. Замість того, щоб відкидати, заперечувати, засуджувати чи критикувати думки, коментарі, відповіді чи ставлення студентів, визнайте їхні почуття. Коли студента

засипають критикою, порівняннями, погрозами або порадами, йому стає важко думати про свою проблему або брати на себе відповідальність. Замість цього він/вона зосереджуватиметься на сердитій, принизливій або викладацькій поведінці викладачів. Тому вітайте почуття та думки студентів; не відкидайте негативні зауваження студентів, а радше спробуйте змусити студентів описати або пояснити, що саме в діяльності не є, наприклад, цікавою, веселою тощо.

Захист мотивації. Щоб захистити мотивацію для майбутнього досвіду, важливо, щоб викладачі навчали своїх студентів пояснювати минулі успіхи та невдачі конструктивним способом. При цьому дуже корисною є теорія атрибуції; це психологічна теорія, яка базується на ідеї, що суб'єктивні пояснення невдач або успіху в минулих подіях відіграють значну роль у майбутніх рішеннях, діях і досвіді. Студент може приписати невдачу стабільним і неконтрольованим причинам, таким як відсутність здібностей, а не на мінливі фактори, які знаходяться під його контролем, наприклад, недостатньо зусиль, недостатньо виділеного часу, брак концентрації, конкуруючі думки та недостатнє використання відповідних стратегій навчання. Деякі з найпоширеніших атрибуцій в освітньому середовищі – це здібності, зусилля, минулі труднощі, удача, настрої, сімейне походження, допомога чи перешкода з боку інших (вчителя чи групи), а також навчальна програма, метод чи матеріали.

Реалізація мотиваційних стратегій залежить від бажання (і наполегливості) кожного окремого викладача вдосконалювати свою педагогічну практику. Крім того, для цього потрібна постійна підтримка з боку адміністрації через програми підвищення кваліфікації, де викладачі керуються та супроводжуються постійною підтримкою та інструментами для вимірювання впливу стратегій.

Висновки до третього розділу

Ми представили серію мотиваційних стратегій, узгоджених з SDT. Згідно з цією теорією, внутрішню мотивацію можна посилити або підтримувати, сприяючи розвитку трьох основних психологічних потреб, присутніх у всіх людей. Ці потреби: автономія, компетентність і спорідненість. Деякі з описаних стратегій для забезпечення відчуття автономії: пропонування обґрунтувань для запитів, які студенти спочатку вважають нудними або неприємними, і надання значущих можливостей вибору всім студентам. Щоб підвищити відчуття компетентності, ми запропонували різноманітні стратегії навчання на каркасах і надання зворотного зв'язку. Нарешті, ми описали кілька способів сприяння спорідненості в рамках стратегій, таких як демонстрація належної поведінки викладачів, підтримка хороших стосунків зі студентами, встановлення групових норм, захист самооцінки та впевненості. Важливо зазначити, що всі запропоновані стратегії можуть бути ефективними в різних соціально-освітніх контекстах. Жодна мотиваційна стратегія не має абсолютної та загальної цінності, оскільки такі стратегії мають реалізовуватися в динамічно мінливих і дуже різноманітних навчальних контекстах, у яких особистість окремих студентів і викладача, а також склад і структура групи студентів завжди будуть взаємодіяти з ефективністю стратегії. Це твердження має на увазі, що перед вибором будь-якої стратегії викладач, який мотивує, повинен визначити потреби та мотиваційні орієнтації студентів, а також контекст, динаміку групи та етап навчання. Виходячи з цього, викладач може ввести в щоденний план заняття одну-дві стратегії, вивчити їх вплив і розробити подальші дії. Досвід роботи зі стратегіями на основі SDT може допомогти викладачам розширити погляди та практики щодо мотивації, виходячи за межі переконань і традиційних форм мотивації, які зазвичай базуються на винагородах і покараннях. Це передбачає поступову зміну парадигми від біхевіористської та штучної форми мотивації до більш гуманного та природного способу посилення або підтримки мотивації.

ВИСНОВКИ

У мотивованих студентів набагато більше шансів реалізувати свій потенціал і досягти успіху. Мотивація є важливою складовою ефективного викладання та навчання. Це не тільки сприяє більш позитивній поведінці студента, але й сприяє кращому самопочуттю. Розуміння того, як мотивувати молодь до навчання, має вирішальне значення, якщо ми хочемо забезпечити їм найкращий старт у житті.

Мотивація визначається як наш ентузіазм щось робити. За кожною дією стоїть «чому». Мотивація — це причина (або причини) діяти або поводитися певним чином. Це допомагає нам поставити мету та досягти її. Термін «мотивація» походить від латинського дієслова «movere», тож буквально це те, що змушує нас рухатися. В освіті мотивація допомагає молодим людям зосередити свою увагу на ключовій меті чи результаті. Роблячи це, їх не турбують можливі відволікаючі фактори, і тому вони здатні підтримувати свою увагу протягом тривалих періодів часу. Вмотивовані студенти демонструють цілеспрямовану поведінку. Вони проявляють ініціативу, виявляють стійкість, використовують свою цікавість, піклуються про свою роботу та поважають її. Вони готові організувати власну навчальну подорож.

У першому розділі ми розглянули характеристику терміну «мотивація» у психологічній науці та особливостей навчальної мотивації студентів, а також проаналізуємо особливості мотивації студентів в умовах дистанційного навчання та вплив процесу адаптації на навчальну мотивацію студентів першого курсу у ЗВО опираючись на теоретичний аналіз обраної проблематики.

Мотивація – це внутрішній процес, незалежно від того, чи визначаємо ми це як спонукання чи потребу, мотивація – це внутрішній стан, який прагне змін у собі чи оточенні. Сутність мотивації полягає в енергійній і наполегливій цілеспрямованій поведінці. На неї впливає задоволення потреб, які або необхідні для підтримки життя, або необхідні для добробуту та зростання.

Психологічні потреби в автономії, пануванні та приналежності керують нашою поведінкою приблизно так само як і потреби в досягненні, владі, замкнутості, значенні та самоповазі. Деякі з цих потреб стають мотивами, як і всі внутрішні види діяльності, якими ми займаємося. Наше середовище та соціальний контекст відіграють значну роль з точки зору зовнішньої мотивації. Ми також будемо мотивовані цілями, цінностями та бажаннями відчувати певні емоції, пов'язані з певними кінцевими станами. Вивчення мотивації в психології обертається навколо надання найкращих можливих відповідей на два фундаментальні запитання: що викликає поведінку та чому поведінка змінюється за своєю інтенсивністю? Наука про мотивацію – це поведінкова наука, яка прагне побудувати теорії про те, що є мотивацією людини та як працюють мотиваційні процеси. Мотивація, якщо її побачити в реальному світі та якщо її виміряти наукою, стає видимою та помітною через поведінку, рівень залученості, активацію та психофізіологію.

Питання адаптації першокурсників до навчання у закладі вищої освіти завжди є одним із основних напрямків роботи такого вищого навчального закладу, тому що від результату цього процесу залежить успішність, розвиток та засвоєння професійних та соціальних навичок студента. Для аналізу нашої проблематики слід розкрити значення термінів «адаптація».

Адаптація – це процес вироблення певного режиму функціонування особистості, тобто бачення її в конкретних умовах місця і часу в такому стані, коли всі духовні і фізичні сили спрямовані й витрачаються лише на виконання основних завдань, у нашому випадку – на навчання та виховання. Адаптацію можна розглядати як процес пристосування особистості до нового соціального та професійного середовища, закріплення нею його норм, правил та принципів існування в такому середовищі.

У другому розділі ми розглянули актуальні методики досліджень рівня та виду навчальної мотивації студентів. Спершу ми зробимо опис обраних

методик, далі хід та процедуру дослідження, а також проаналізуємо отримані результати.

Емпіричне дослідження є важливим у сучасному світі, тому що більшість людей вірять лише в те, що вони можуть побачити, почути або відчувати. Воно використовується для підтвердження багатьох гіпотез і збільшення людських знань та для продовження прогресу в різних сферах. В нашій роботі емпіричне дослідження проводиться з метою дослідити рівень навчальної мотивації студентів, та її особливості, аби розробити рекомендації для її покращення.

З розвитком сучасного світу емпіричне дослідження стало критичним, а також нормою в багатьох галузях, щоб підтвердити їхню гіпотезу та отримати більше знань. Методи, згадані нижче, є дуже корисними для проведення таких досліджень, однак, кількість нових методів буде постійно з'являтися, оскільки природа нових слідчих запитань стає унікальною або змінюється. Емпіричне дослідження визначається як будь-яке дослідження, у якому висновки дослідження ґрунтуються виключно на конкретних емпіричних даних, а отже, на доказах, які можна перевірити. Ці емпіричні докази можна зібрати за допомогою кількісних і якісних методів дослідження ринку.

Основною метою емпіричного дослідження є дослідити переважаючі види мотивації (зовнішня чи внутрішня) й основні мотиви при виборі спеціальності та під час навчання. Основними завданням емпіричного дослідження є дослідити на основі анкетування взаємозв'язок виду мотивації та особистісної сформованості та рушійні мотиви навчальної діяльності студентів. Очікуваними результатами є на основі аналізу та синтезу вихідних даних та результатів сформулювати рекомендації практичного характеру для покращення рівня навчальної мотивації студентів та покращення результативності оволодіння професійними компетентностями під час навчання.

Нами було обрано наступні методики, що є взаємопов'язаними, і які доповнюють одна одну, адже всі вони зосереджені на визначенні виду мотивації, зовнішньої чи внутрішньої, з певними видозмінними навчальними чи

особистісними мотивами. Такими методиками є Опитувальник «Автономність-залежність особистості у 28 навчальній діяльності» за авторством Г. Пригніної; "Мотивація навчання студентів ЗВО", авторами якої є Пакуліна С. А. та Кетько С. М.; Методика Мотивація навчання у ЗВО за авторством Т. М. Ільїної; Мотивація професійної діяльності (Методика К. Замфір в модифікації А. Реана.

Для емпіричного дослідження нами було обрано 100 респондентів першого та четвертого курсів спеціальності (по 50 осіб на кожний курс) 081 Право, освітня програма «Право» Навчально-наукового інституту права ім. І. Малиновського Національного університету «Острозька академія». Вибір вибірки обґрунтований, тим, що дана спеціальність вважається серед студентів найпопулярнішою та найперспективнішою для отримання перспективної професії, а також процес навчання здійснюється за єдиною освітньою програмою. В рамках даного емпіричного дослідження ми також проведемо порівняльний аналіз результатів опитування респондентів першого та четвертого курсів, оскільки першокурсники є не зовсім сформовані як особистість в контексті професійного розвитку та навчання. Для отримання коректного результату та можливості здійснити порівняльну характеристику ми поділили нашу вибірку на дві групи за ознакою курсу, на якому навчаються респонденти, також кількість представників як і чоловічої так і жіночої статі однакова, і становить 50 % в кожній групі. Отож зобразимо результати відповідей наступними діаграмами. Емпіричне дослідження проводилось з використанням методу комп'ютеризованих телефонних опитувань (САТІ), та за своїм змістом є анкетуванням. Від усіх респондентів було отримано інформовану згоду, яка включала в собі інформацію щодо теми опитування, конфіденційності, добровільності участі, права не відповідати на деякі або всі питання, а також – відмовитися від участі в будь-який момент. Під час проведення анкетування персональні дані не оброблялись, також було враховано вимоги національного законодавства та рекомендації Європейського товариства з вивчення громадської думки та маркетингових досліджень.

Отож, використовуючи різноманітні методики, нам вдалося виконати поставлене завдання та досягнути бажаної мети нашого емпіричного дослідження, а саме: дослідити переважаючі види мотивації (зовнішня чи внутрішня) й основні мотиви при виборі спеціальності та під час навчання. Дослідження продемонструвало, що на початку навчання в студентів переважає внутрішня мотивація, і як наслідок автономний тип навчальної діяльності, а вже під час завершення навчання, основними є зовнішні мотиви, хоча вони можуть бути і на рівні із внутрішніми, що є причиною змішаного типу навчальної діяльності, адже студенти на цьому етапі мають високий рівень саморегуляції.

У третьому розділі ми обґрунтували положення теоретико-методологічних рекомендацій щодо розвитку мотивації у студентів та надали на підставі емпіричного дослідження та теоретичного матеріалу теоретико-методологічні та практичні рекомендації щодо підвищення навчальної мотивації студентів.

Ми представили серію мотиваційних стратегій, узгоджених з SDT. Згідно з цією теорією, внутрішню мотивацію можна посилити або підтримувати, сприяючи розвитку трьох основних психологічних потреб, присутніх у всіх людей. Ці потреби: автономія, компетентність і спорідненість. Деякі з описаних стратегій для забезпечення відчуття автономії: пропонування обґрунтувань для запитів, які студенти спочатку вважають нудними або неприємними, і надання значущих можливостей вибору всім студентам. Щоб підвищити відчуття компетентності, ми запропонували різноманітні стратегії навчання на каркасах і надання зворотного зв'язку. Нарешті, ми описали кілька способів сприяння спорідненості в рамках стратегій, таких як демонстрація належної поведінки викладачів, підтримка хороших стосунків зі студентами, встановлення групових норм, захист самооцінки та впевненості, важливо зазначити, що всі запропоновані стратегії можуть бути ефективними в різних соціально-освітніх контекстах. Жодна мотиваційна стратегія не має абсолютної та загальної цінності, оскільки такі стратегії мають реалізовуватися в динамічно мінливих і дуже різноманітних навчальних контекстах, у яких особистість окремих

студентів і викладача, а також склад і структура групи студентів завжди будуть взаємодія з ефективністю стратегії. Це твердження має на увазі, що перед вибором будь-якої стратегії викладач, який мотивує, повинен визначити потреби та мотиваційні орієнтації студентів, а також контекст, динаміку групи та етап навчання. Виходячи з цього, викладач може ввести в щоденний план заняття одну-дві стратегії, вивчити їх вплив і розробити подальші дії. Досвід роботи зі стратегіями на основі SDT може допомогти викладачам розширити погляди та практики щодо мотивації, виходячи за межі переконань і традиційних форм мотивації, які зазвичай базуються на винагородах і покараннях. Це передбачає поступову зміну парадигми від біхевіористської та штучної форми мотивації до більш гуманного та природного способу посилення або підтримки мотивації.

Отже, у процесі написання кваліфікаційної роботи було досягнуто поставленої мети та завдань, а також засвоєння навички написання наукових робіт, засвоєно методи проведення наукового дослідження, збору та аналізу інформації. Результати кваліфікаційної роботи були апробовані на конференціях, так основними темами тез, статті були «Особливості навчальної мотивації студентів в умовах дистанційного навчання» та «Основні особливості адаптації та мотивації студентів першого курсу у закладах вищої освіти». Вважаю, що 2 дві теми актуальні та потребують подальшого вивчення. Надзвичайно цікаво було опрацьовувати інформацію, адже в ході її аналізу та синтезу встановила основні особливості вивчення цих тем різними вченими. Погляди постійно змінюються, доповнюються, а теоретичний аналіз тем розширюється. Вважаю, що змогла розглянути напрацювання вчених та закласти теоретичний конструкт для наступних досліджень. Вищезазначені 2 наукові статті та 2 тези, були подані до друку у збірники матеріалів конференцій.

Вважаю, що мені вдалося досягнути поставлену мету кваліфікаційної роботи, а саме: було досліджено та проаналізовано основні аспекти та складові навчальної мотивації студентів під час навчального процесу, визначити основні труднощі навчальної мотивації, та шляхи їх покращення. Також було виконано

наступні завдання, такі як теоретично охарактеризувати поняття «навчальна мотивація»; здійснити теоретичне дослідження психологічних особливостей навчальної мотивації студентів, чинників та факторів, що на неї впливають; теоретично охарактеризувати поняття «адаптаційний процес»; здійснити теоретичне дослідження психологічних особливостей адаптаційного процесу студентів, чинників та факторів, що на нього впливають; розробити рекомендації для підвищення адаптаційного процесу студентів; емпірично дослідити особливості навчальної мотивації студентів; розробити рекомендації для підвищення навчальної мотивації студентів;

Мною було виконано наступні кроки для успішного написання кваліфікаційної роботи: визначено проблематику наукового дослідження; проведено пошук наявних джерел та літератури відповідно до обраної проблематики наукового дослідження із залученням інформаційних технологій; здійснено відбір відповідних методів наукового дослідження, виходячи із завдань та мети наукового дослідження; представлено отримані теоретичні та практичні результати наукового дослідження у вигляді наукової статті, тези. Мною також були надані матеріали, що підтверджують публікації.

Дана робота має важливе теоретичне та практичне значення, адже результати кваліфікаційної роботи в подальшому можуть використовуватись для проведення лекцій, семінарів й тренінгів на відповідну тематику, також має наукову новизну, що полягає в тому, що на підставі поєднання вітчизняної та західної психологічної науки було уточнено поняття «мотивація навчання. Ще одним важливим елементом є і те, що було здійснено емпіричне дослідження, результати якого можна використовувати для покращення навчального процесу, профорієнтаційної та психологічної роботи відповідних відділів НаУОА.

І на останок, хотілося б додати, тема кваліфікаційної роботи є цікавою та актуальною, що відповідає моїм науковим зацікавленням, саме тому, я планую розвиватися в даному напрямку і продовжувати досліджувати цю проблематику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Болотнікова І. В., Панасенко Н.М. Особливості розвитку мотиваційних та пізнавальних компонентів професійного становлення особистості. Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Том V. Випуск 11. 10 с.
2. Бондар Л. В. Особливості мотивації навчальної діяльності студентів – майбутніх практичних психологів. *Вісник Національного авіаційного університету*. № 10 (2017) – Київ. 5 с.
3. Буценко О. В. Порівняльний аналіз історії емпіричних соціальних Досліджень у Західній Європі та США. *Соціологічні науки*. № 8. 2017 Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. С. 55-57
4. Волнушкіна Г. В. «Соціально- психологічні особливості адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v9/i9/16.pdf>
5. Головська І. Г., Лазоренко Т.М., Мотивація навчання студентів в умовах дистанційного навчання. *Психологія Особистості*. С. 57-61. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://habitus.od.ua/journals/2020/17-2020/12.pdf>
6. Єсіпова О. Дослідження мотивації майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю. *Освітологічний дискурс*. 2019: № 3-4 (26-27) С. 121-129
7. Зарюгіна Ю. Є. «Особливості адаптації студентів-першокурсників до умов навчання у вищому навчальному закладі»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/33687332.pdf>
8. Захарко О. Внутрішня мотивація як психологічний феномен. Соціогуманітарні проблеми людини. Психологічне здоров'я особи і суспільства. Західний науковий центр НАН України. № 3. С.143-149.
9. Клибанівська Т. М. Мотивація як детермінанта навчальної діяльності студентів вищих закладів освіти. *Наука і освіта*. – 2015. – №10. – С.61-68.

10. Кочарян, О. С. Структура мотивації навчальної діяльності студентів. навч. посіб. / О. С. Кочарян, Є. В. Фролова, В. М. Павленко. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського 2011. 40 с
11. Красюк Ю. М. Проблеми мотивації навчальної діяльності студентів дистанційної форми навчання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/197269711.pdf>
12. Лемак М. В., Петрище В. Ю. Психологу для роботи. Діагностичні методи. Видання №2. Ужгород. Видавництво Олександри Гаркуші. 2005. 613 с.
13. Леппер, М. Р. "Перетворення гри в роботу: ефекти спостереження за дорослими та зовнішніх винагород на внутрішню мотивацію дітей" *Журнал особистості та соціальної психології*. 31 (3) С. 479–486.
14. Ляшенко І. В. Розвиток мотивації студентів до дистанційного навчання у вищій школі. *Освітологічний дискурс*, 2015, № 1 (9).. С. 150-157 – Режим доступу: <https://oaji.net/articles/2016/2923-1456738824.pdf>
15. Мирончук Н. М.. Особливості адаптації студентів перших курсів до навчання у ВНЗ. Професійна підготовка фахівців у системі неперервної освіти: збірник наукових праць. За заг. ред. д.п.н., проф. С. С. Вітвицької, к.п.н., доц. Н. М. Мирончук. –Житомир, 2015. – С. 209-215.
16. Рапава Р. Б., Ковінько К. В. Роль мотивації в дистанційному навчанні студентів вищої школи. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. С. 82-85. . [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/74/part_3/17.pdf
17. Рассоха, І. М. "Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» для студентів 5 курсу денної форми навчання освітнього-кваліфікаційного рівня «магістр» спеціальностей 8.050106, 8.03050901 “Облік і аудит”, 8.050201 “Менеджмент організацій”, 8.03060101 “Менеджмент організацій і адміністрування”. Харків. 2011. 77 с.

18. Рогачова Т. «Психологічні проблеми студентів на першому році навчання у ВНЗ: причини виникнення та можливості подолання». Психологія і особистість. 2016. № 2 (10) Ч. 2. С. 228-236.
19. Тарнавська Н. П., Пушкар Р. М. Менеджмент: теорія та практика. – Тернопіль: Карт-бланш. 1997. – 456с
20. Тесленков О. Ю. Педагогічні умови формування професійної самоорганізації майбутніх вчителів фізичного виховання : дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Тесленков Олександр Юрійович – Одеса, 2017. – 237 с.
21. Тригуб, І. П. Мотивація студентів як один з основних факторів успішної професійної підготовки. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна*, 48, с. 315-318. . [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eprints.oa.edu.ua/3451/1/Tryhub.pdf>
22. Черняк, Н.О. Формування мотивації студентів до навчання у ВНЗ. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. № 38-39. С. 388-393. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pipo_2013_38-39_63
23. Beata Souders, What is Motivation? A Psychologist Explains. PositivePsycholog. Motivation & Goals. 2015
24. Deci, E., Ryan, R. Handbook of self-determination research. University of Rochester Press. 2002.
25. Dörnyei, Z. Motivational strategies in the language classroom. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2011..
26. Empirical Research: Definition, Methods, Types and Examples. [Електронний ресурс]: https://www.questionpro.com/blog/empirical-research/#Empirical_research_Definition
27. Herzberg, Frederick. "The motivation-hygiene theory." Organizational behavior one: Essential theories of motivation and leadership, eds JB Miner, ME Sharpe Inc, New York 2.4 (2005): P. 61-74.

28. Iyengar, S., Kamenica, E. Choice proliferation, simplicity seeking, and asset allocation. *Journal of Public Economics*, 94(7-8), 2010, P. 530-539.
29. Kou Murayama. The science of motivation. *Psychological Science Agenda*. 2018. American Psychological Association
30. Lucia Herrera. How Students' Motivation and Learning Experience Affect Their Service-Learning Outcomes: A Structural Equation Modeling Analysis. *Frontiers in Psychology*. 2022
31. Muñoz-Restrepo A. Rethinking the uses of assessment. *Magis: Revista Internacional de Investigación en Educación*, 9(19), 2017, P.117-132.
32. Ryan, R. M., & Deci, E. L. Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness. New York, US: Guilford Press. 2017.
33. Steinmayr R. The importance of motivation as a predictor of school achievement, *Learning and Individual Differences*. 19(1) 2009, P/ 80-90
34. Taormina, Robert J., and Jennifer H. Gao. "Maslow and the motivation hierarchy: Measuring satisfaction of the needs." *The American journal of psychology* 126.2 (2013): P/. 155-177.
35. Tohidi, H. The Important of Innovation and Its Crucial Role in Growth, Survival and Success of Organizations. *Procedia Technology*, № 1, 2012. P. 535-538.